

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 34
43/2019
26. október 2019

Cena 0,50 €

Ludovít Štúr

ZALOŽIL EUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

PUBLICISTA P. ŠTRELINGER
O PREVRATE V NOVEMBRI '89
Strana 4.

VLÁDNY PROTIKRÍZOVÝ
BALÍČEK OPATRENÍ
Strana 5.

MATICA SLOVENSKÁ
V ROKOCH 1944 – 1945
Strana 7.

ZO SLOVENSKÝCH DROTÁROV
BOLI PODNIKATELIA I UMELCI
Strana 8.

ZAČALO SA TO POTOPOU,
BLATOM A PÁROM OSLOV
Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

Do voľieb ostáva päť mesiacov a maďarské menšinové politické strany pochopili, že po Európskom parlamente by mohli vypadnúť aj z Národnej rady Slovenskej republiky. Už dlhodobo sa totiž politické subjekty menšinových Maďarov pohybujú pod hranicou zvoliteľnosti a oscilujú okolo troch percent voličskej podpory. Napriek mnohým, na prvý pohľad i neprekonateľným osobným sporom ich predsedovia potlačili svoje osobné ego a zjednotili sa. Týmto rozhodnutím ponúkli menšinovému voličovi jedinu a jednotnú národnostnú Stranu regiónov Most MK, ktorá sa pravdepodobne vo voľbách do parlamentu dostane.

Podľa aktuálnych volebných preferencií bude už deviatou politickou stranou, ktorej poslanci budú sedieť v parlamentných laviciach. Na malé Slovensko je deväť, možno až desať politických strán v parlamente viac ako dost. Stabilita politického systému sa tým oslabuje. Pri kreovaní budúcej vládnej koalície sa bude musieť dohodnúť päť až viac strán, čo nebude jednoduché. Po relatívne dlhých rokoch stabilného politického prostredia sa Slovensko začína uberať talianskou cestou, kde sa menia vlády azda každé dva roky. To však menšinovým politikom z juhu Slovenska neprekáža. Nutnou integráciou dosiahli to, že menšinový volič bude mať stále svojich zástupcov na hradnom vrchu.

Na opačnom politickom brehu sú národné politické sily dlhodobo roztrieštené tiež. Okrem ĽSNS a SNS sa ostatné pohybujú pod prahom zvoliteľnosti. A namiesto zjednotenia vznikajú nové pronárodné orientované politické subjekty. Boj o parlament vyhlásil aj sudca Najvyššieho súdu SR Štefan Harabin. Jeho výsledky v prezidentských voľbách napovedajú, že strana Vlasť by mohla prekročiť päťpercentnú hranicu zvoliteľnosti. Voličov však nebude ziskávať na juhu Slovenska alebo medzi liberálnymi voličmi súčasnej opozície, ale v košiaroch voliča so silným národným cítením a s tradičnými konzervatívnymi hodnotami. A počet takýchto voličov je obmedzený. Národné politické subjekty sa v posledných rokoch len triestli. V pamäti ešte máme rozdelenie národnárov na SNS a Pravú SNS. Vo voľbách sa potom žiadna z nich do parlamentu nedostala. Fragmentácia slovenských národných politických síl naďalej pokračuje...

Hádam menšinovi maďarské politiky budú pre tých slovenských inšpiráciou a pred voľbami ešte zažijeme spájanie národných a kresťanských síl.

Maroš SMOLEC,
šéfredaktor SNN

R. 2019046

Rozdrobenosť súborov neprospieva počítačom ani vlasteneckej politike Roztrieštené národné sily musia nájsť spoločnú reč

Ivan BROŽÍK, Maroš SMOLEC – Karikatúra: Andrej MIŠANEK

„Čím národ v úplnom ducha svojho rozžvotený postavený viac a viac ustáva, tým sa väčší uňho k večeru blíži a oči druhých tiež pomaly z neho sa spúšťajú a na druhé vychádzajúce svetlo obracajú.“

Ludovít Štúr, Orol tatránski, 1846

Defragmentácia je proces, pri ktorom sa znižuje alebo úplne odstraňuje rozdrobenie súborového systému z počítačových diskových jednotiek alebo z jednotlivých diskových oddielov. Jej cieľom je zvýšiť požadovaný výkon zariadenia. Slovenská národná politika sa v tomto zmysle až nebezpečne fragmentuje, kým maďarská národnostná politika efektívne zvyšuje svoje šance pôsobiť v Národnej rade Slovenskej republiky.

MAĎARSKÁ FINTA

Béla Bugár pochopil. Jeho politicky i národnostne sprofanovaný Most už nemá šancu. Tak ako svoje slová a sľuby zaprel jeho predseda už mnohokrát, tak aj teraz (ne)prekvapil: víťazoslávne oznámil vznik nového spoločného volebného subjektu, zloženého z doteraz nezmieriteľných maďarských etnických strán. Delegácie Mosta – Híd, Strany maďarskej komunity a malej Maďarskej kresťanskodemokratickej aliancie sa dohodli na spoločnej kandidátke do parlamentných voľieb. Kandidátku povedie človek z Mosta – Híd, nie však Béla Bugár. Volebný subjekt sa však nebude volať Most, ale Strana regiónov Most MK. Stačí mu päť percent, na rozdiel od prípadnej koalície, ktorá by potrebovala až sedem percent. Stačí zaprieť vlastnú stranu a krúžky voliteľnosti i zvoliteľnosť zabezpečiť.

ZA VLASTĽ A ZA NÁROD

Medzi národne zamerané stranické subjekty možno zaradiť za slovenskú majoritu Slovenskú národnú stranu, Ludovú stranu naše Slovensko, stranu

Štefana Harabina Vlasť, Národnú koalíciu, Slovenské hnutie obrody a stranu Štefana Kuffu – Kresťanskú demokraciu – Život a prosperita. V mimoparlamentnom prostredí sa ich nachádza aj viac, ale ich politická relevancia je mizivá. Podľa doterajších prieskumov voličských preferencií majú šancu na postup do parlamentných lavíc z tejto plejády politických síl iba dve – Slovenská národná strana Andreja Danku a kotlebovci. Aj medzi nimi dvoma však prebiehajú dosť ostré slovné súboje, čo napríklad Andrej Danko varovne odmieta. Tak isto sa veľmi iskri medzi Štefanom Harabinom a kotlebovcami.

NAMIESTO RETROSPEKTÍV

Nedávno pod devínskym hradom predstaviteľia slovenskej inteligencie

KORENE vyzvali na spoluprácu národných síl, minimálne formou neútočenia voči sebe navzájom, pred blížiacimi sa parlamentnými voľbami. Istú snahu o integráciu prejavila Národná koalícia voči lídrovi strany Vlasť. Avšak neúspešne. SNS, ktorá si uvedomuje, že vznikom nových subjektov sa národná politická scéna oslabuje, podpísala memorandum o spolupráci s Kuffovou stranou Kresťanská demokracia – Život a prosperita. Zatiaľ to však neznamená spoločný postup v parlamentných voľbách a viac sa národnári zatiaľ o integráciu nesnažia. Najnovšie líder ĽSNS M. Kotleba vyzval na spoluprácu Š. Harabina. Ten na svojej tlačovej besede spoluprácu nepotvrdil ani neodmietol. K termínu uzávierky

tohto vydania SNN nenasvedčuje nič tomu, že by sa pronárodné orientované strany začali spájať. Treba len dúfať, že integrácia na druhej strane pomyselnej barikády – medzi maďarskými národnostnými stranami, proces spájania národných síl naštartuje.

POTREBUJEME SPOLUPRÁCU

Bez spolupráce pronárodné orientovaných politických síl nie je možné očakávať nijaký ich veľký úspech v nadchádzajúcich parlamentných voľbách. Už dnes má napríklad aj výraznú podobu v mimoriadne žiaducej odpovedi na integráciu Maďarov na Slovensku. Národne orientovaným politickým subjektom predsa musí viac ako na vlastnom prospechu záležať na budúcej podobe južného Slovenska, na tom, či tam bude dostatok slovenských škôl, na tom, či tam ešte prežije slovenský jazyk ako taký a či tam bude mať hlavné slovo vláda v Bratislave alebo v Budapešti.

ŠTÚR PRE SVOJICH

„Čo sa týka štátu, máme sa od Západu čo učiť prísne podriaďovaním štátnym záujmom prostredníctvom odstránenia samovoľne a jednotlivých neopodstatnených nárokov bez toho, aby sme sa vzdali sami seba. Môžeme sa od neho naučiť, ako vybudovať v štáte mnohé praktické ustanovizne, môžeme si vziať za príklad jeho niekdajšiu sebadisciplínu.“ Ludovít Štúr: Slovanstvo a svet budúcnosti. Odkaz, ktorý je na súčasnom Slovensku mimoriadne aktuálny.

3 OTÁZKY PRE:

Jozefa PROKEŠA, muža od základov našej novodobej štátnosti

Verím, že budúcu vládu zostavia pronárodné sily

• **Pravdepodobne koncom februára sa budú konať prelomové voľby v novodobej histórii Slovenska. Budúcoročné parlamentné voľby rozhodnú o ďalšom smerovaní Slovenska. Aký výsledok očakávate?**

Budúcoročné voľby už nebudú o lavici a pravici, ale o existencii či neexistencii Slovenskej republiky ako štátu. Teda či názov Slovenská republika bude naďalej označovať štát, alebo to bude len názov regiónu v superštáte EÚ. Je na občanoch, aby si uvedomili, že voľby do NR SR nie sú futbalový či hokejový zápas, kde poteší, ak „naši“ vyhrajú, ale svet sa nezrúti, ani keď prehrajú. Štát je akciová spoločnosť, v ktorej akcionári sú všetci jeho občania. A voľby do NR SR sú vlastne valným zhromaždením, NR SR je dozornou

radou a vláda predstavenstvom tejto akciovky. Je na zvážení a inteligencii každého voliča, či bude voliť takých, ktorí budú štát rozvíjať na prospech väčšiny jeho občanov, alebo takých, ktorí budú pracovať na prospech „konkurencie“ a povedú štát k rozkladu a zániku. Pre tých, čo si myslia, že štát je zbytočný a sú za bezbrehé prijímanie ilegálnych migrantov, mám jednu otázku, vlastne dve: Máte v dome vonkajšie dvere a zamknete ich? A prečo? Pokiaľ ide o výsledok voľieb, som optimista. Verím, že to budú pronárodné sily, kto bude zostavovať vládu.

• **Na vlasteneckom politickom spektre vznikajú nové konkurenčné politické subjekty. Neobávate sa, že silné osobnostné egó v koneč-**

nom dôsledku legitimizujú liberálne a antislovenské sily? Ako presvedčiť národné sily, aby postupovali spoločne, ako ich k tomu vyzvali aj predstavitelia slovenskej inteligencie

Nepochybne toto riziko tu je. Väčším rizikom však je, že ľudia, ktorým štát nie je ľahostajný, volí nepôjdu, lebo slniečkari do nohy volíť pôjdu.

• **Nepomohlo by všetkým slovenským pronárodným politickým stranám vytvorenie spoločnej pro-slovenskej kandidátky?**

Bol by to naozaj krok vpred. Túto myšlienku verejne prezentoval Vladimír Mečiar na nedávnom vystúpení organizovanom Iniciatívou 2016 v Bratislave.

Zhovárал sa: Matej MINDÁR
Foto: archív J. P.

V SNN 44–45/2019
SI PREČITATE

- Mesto Székesfehérvár má popri maďarskom aj slovanský pôvod v označení Stoličný Belehrad
- Jozef TURANEC, generál II. triedy Slovenskej armády, bol schopný vojenský veliteľ
- Ježibaby a ježibábelovia, strigy, vlkoláci, draci, šarkany v ľudovej rozprávkovej slovesnosti

Kauzu Technopol v relácii Reportéri RTVS prišli na tričko HZDS Manipulátori aj vo verejnoprávnej televízii

Eva ZELENAYOVÁ – Foto: Emil SEMANCO

Redaktori verejnoprávnej televízie v Reportéroch siahli po výbušnej téme – vymenovaní Michala Kováča ml. za veľvyslanca Slovenskej republiky v Spojených arabských emirátoch. Treba poznamenať, že Kováča ml. ukryl v diplomacii po voľbách v roku 1998 vtedajší minister Dzurindovej vlády Eduard Kukan. A práve diplomatická imunita bola prekážkou na jeho odsúdenie v Nemecku.

Meno Kováča ml. sa objavilo v roku 1991 v súvislosti s podvodom na firme Technopol a v roku 1997 s udeľením milosti. Je pozoruhodné, že RTVS reláciu Reportéri postavila na tvrdeniach Milana Žitného, z čoho vyplynulo, že za podvodom na Technopole stálo Mečiarove HZDS! Nuž, výkon „hodný“ verejnoprávnej televízie! Lebo ak relácia si kladie za úlohu: „Všade tam, kde zlyhá zákon a nespravodlivosť ostáva nepotrestaná, prichádzajú reportéri, aby priniesli svedectvo o dobe, ktorú žijeme,“ mala by svoje svedectvo opierať o autentické dokumenty, nie o účelové tvrdenia Žitného.

Vymenovanie Kováča ml. za veľvyslanca verejnosť pobúrilo, lebo ho spájajú kšefty a podvody s Kočnerom, za ktoré boli obaja aktéri vtedajším prezidentom Michalom Kováčom omilostení. V roku 2017 vláda iniciovala

zrušenie milosti Kováčovmu synovi a vtedajšia ministerka spravodlivosti Lucia Žitňanská to odôvodnila, že zo strany prezidenta republiky došlo k zneužitiu právomoci verejného činiteľa, lebo šlo o milosť pre rodinného príslušníka.

Prečo teda prezident udelil milosť svojmu synovi a Kočnerovi, ale i ďalším aktérom v kauze Technopol? V rozhodnutí prezidenta Kováča v konaní o milosť pre obvineného Ing. Martina Syč-Milého sa napríklad uvádza: „Martin Syč-Milý a Michal Kováč spoločne s Mariánom Kočnerom v mesiaci december 1991 navštívili Petra Krylova v Mníchove, SRN, kde ho prehovorili k účasti na spáchaní podvodu voči a. s. Technopol Bratislava tak, že po vysvetlení, ako sa podvod uskutočnil, mu vyvrátili jeho obavy z nereálnosti obchodu prostredníctvom faxov

s poukazom na to, že v a. s. Technopol majú známeho človeka, ktorý je do celej veci zapojený, a tento zabezpečí preplatenie fiktívneho tovaru cez ČSOB, pobočka Bratislava.“

AKTUÁLNE

Podvod uskutočnili a z rozhodnutia o milosti sa dozvedáme: „Uvedenú podvodne vylákanú sumu 2 308 920,- USD od a. s. Technopol Bratislava si rozdelili Rudolf van der Werff, Peter Krylov, Marián Kočner, Martin Syč-Milý a Michal Kováč podľa vopred pripraveného plánu.“

V roku 1991 sa HZDS ako platforma VPN osamostatnilo a Michal Kováč mal v hnutí významné postavenie. A práve v tom čase sa rodila kauza Technopol. No spájať ju s HZDS je prinajmenšom absurdné, lebo

Technopol je už desaťročia „horúci zemiak“ a hlavná ingrediencia mnohých diskreditácií a káuz

práve priveľká náklonnosť Kováča st. k peniazom spôsobila konflikt medzi ním a Mečiarom. Žitný po roku 1989 desať rokov pôsobil v rádiu Slobodná Európa, ktoré financovalo USA. V tomto médiu sa prezentovali najmä novinári s čechoslovakistickou orientáciou, teda zarytí nepriatelia HZDS a jeho predsedu Mečiara. Nie je tajomstvom, že do voľieb v roku 1992 boli zapojené cudzie spravodajské služby s cieľom prekaziť víťaz-

stvo HZDS. Žitný sa dlhodobo zaoberá spravodajskými službami a, ako vidno, aj nasledujúce parlamentné voľby budú nimi ovplyvnené. To, ako deformujú slovenské realie odporcovia slovenskej samostatnosti, nie je nijaká novinka, ale verejnoprávna televízia by sa nemala nechať vťahovať do ich vleku a podieľať sa na kriminalizácii slovenskej štátnosti, o čo zjavne prisluhovačom cudzej moci ide.

Národnári presadili zákonné zvýšenie minimálneho dôchodku Spôsob výpočtu penzií sa čoskoro zmení

Ivan BROŽÍK – Foto: internet

Spôsob výpočtu minimálneho dôchodku na Slovensku sa zmení. Parlament schválil hlasmi osemdesiatdva poslancov zo sto tridsiatich siedmich prítomných novelu zákona o sociálnom poistení z dielne poslancov koalície SNS. Chcú ňou doceliť, aby dochádzalo k rýchlejšiemu medziročnému rastu tejto dôchodkovej dávky.

Základná suma minimálneho dôchodku sa naviaže namiesto určeného percenta sumy životného minima pre jednu osobu na určené percento sumy priemernej mzdy vyplývajúcej z hospodárstva SR za kalendárny rok, ktorý dva roky predchádza danému kalendárnemu roku. „Predpokladá sa, že z dlhodobého hľadiska bude táto hodnota hodnotenejšie zodpovedať základným príjmovým potrebám poberateľov minimálneho dôchodku. Treba venovať pozornosť dôchodcom a pomôcť

im,“ argumentovala poslankyňa za SNS Magdaléna Kuciaňová.

VIAC AKO MINIMUM

Inštitút minimálneho dôchodku v súčasnosti zabezpečuje poistencovi, ktorý aspoň počas tridsiatich rokov svojho pracovného života vykonával zárobkovú činnosť a odvádzal poisťné na dôchodkové poistenie v kvalifikovanej výške, dôchodkový príjem na takej úrovni, aby nebol odkázaný na pomoc v hmotnej núdzi. Poslanci SNS chcú, aby inštitút minimálneho dôchodku pre

takýchto poistencov bol zabezpečený vo väčšej miere ako tesne nad hranicou hmotnej núdze. Poberatelia tejto dôchodkovej dávky väčšinou nemajú žiadne iné príjmy ani vlastné úspory, preto je nutné, aby im aj výlučne minimálny dôchodok zabezpečoval dôstojný život počas ich staroby. V súčasnosti je základný minimálny dôchodok stanovený ako stotridsaťšesť percent sumy životného minima pre jednu plnoletú fyzickú osobu. Po novom sa stanoví základný minimálny dôchodok ako tridsaťtri percent priemernej

mesačnej nominálnej mzdy zamestnanca v hospodárstve.

Od budúceho roka by sa tiež mal zmeniť systém výpočtu minimálnej mzdy. Stanovenie výšky minimálnej mzdy na rok 2021 by malo byť primerane založené na dohode sociálnych partnerov, teda na zástupcoch zamestnancov a zamestnávateľov. Až keď sa nedohodnú do 15. júla, minimálna mzda sa stanoví na základe nového vzorca. Parlament totiž schválil deväťdesiatjeden hlasmi aj novelu zákona o minimálnej mzde z dielne

koalícieho Smeru-SD. Ak by sa sociálni partneri dohodli na výške minimálneho zárobku do 15. júla alebo na rokovaní Hospodárskej a sociálnej rady do 31. augusta, mesačná minimálna mzda bude určená ich dohodou.

■ VZOREC PRI NEDOHODE

Ak k dohode nedôjde, použije sa vzorec, ktorý stanoví zákon. Jeho základom bude priemerná mesačná nominálna mzda zamestnanca v hospodárstve SR zverejnená Štatistickým úradom SR za kalendárny rok, ktorý dva roky predchádza kalendárnemu roku, na ktorý sa určuje suma mesačnej minimálnej mzdy. Mesačná minimálna mzda bude šesťdesiat percent tejto sumy. Nebude sa teda vychádzať z odhadov a suma minimálnej mzdy sa určí vždy celým číslom. Novela zákona nadobudne účinnosť od 1. januára 2020. Prvýkrát by sa minimálna mzda podľa nových pravidiel určila na rok 2021.

VŠIMLI SME SI

Úspechy kozmonautiky, súperenie svetových veľmocí v „dobýjaní vesmíru“ – doslova, boli v minulom storočí témou číslo jeden od čias, keď na orbitu 3. novembra 1957 soviety v Sputniku 2 vyslali dvojročnú túlavú fenku Lajku a potom 12. apríla 1961 ju vo Vostoku 1 nasledoval dvadsaťsedemročný major Gagarin a jeho niečo vyše sto minút medzi hviezdami z neho v okamihu urobilo najjagavejšiu hviezdu, najznámejšieho človeka na Zemi.

Alexej LEONOV – bol aj talentovaný maliar, preto ho aj výstupom do kozmu považovali, aby vedel „vykresliť“, čo videl...

širokú hrud' na všetky tie hviezdy, čo mu potom chceli na ňu povešať. Rovnako som užasnúť hľadel na temnú oblohu nad Bajkonurom, keď zo starej „gagarinskej rampy“ štartoval do kozmu 20. februára 1999 – pred dvadsiatimi rokmi (ale ten čas letí), slovenský stíhač z Dolnej Lehoty Ivan Bella ako tristo osemdesiaty piaty človek na kozmickú týždňovku s japonskými prepelicami... Vo vesmírnej agentúre uprostred kazachstánskej polopúšte, ved' som to miesto neskôr aj nazval „jurtaburgom“, som potom prvý raz mohol zažiť štátny banket, o ktorom sa ľudovo vraví, že sa stoly prehyňali. Viac však ako dobroty na ňom priťahovali moju pozornosť nevysokí a mierne už aj pri tele hviezdni muži v uniformách s množstvom vyznamenaní z prvej ekipy ruských kozmonautov. Vzrastom všetci rovnakí, nevelikí – vyberaní, akoby ich jedna mater mala, aby sa pomestili do tých tesných kabín v koráboch, čo mierili do neko-nečna, aby sa presvedčili, aký modro-krehký je z vesmírnych dialav domov na planéte Zem. Medzi nimi aj generálmajor vzdušných síl Alexej Leonov, čo sa ako prvý vybral na prechádzku po vesmíre. Len o nej by sa dali napísať knihy, ved' sa z nej skoro nevrátil a dvakrát mu bezprostredne hrozila smrť! Prišla až teraz, keď do svojej osemdesiatpäťky všetko o tom dramatickom lete napísal a namaloval.

Keď sa z našich médií dozvieme všetko o mnichovskom Októberfeste, koľko tam Nemci vychlastali duplákov a zjedli volov, spomeňte si, že boli aj takíto ľudia!

Text a foto: Emil SEMANCO

Boli aj takí ľudia...

Orchester Gustáva Bromu už o dve hodiny po správe TASS-u o lete prvého pozemšťana do vesmíru zahral vo swingovom rytme „Dobrý den, majore Gagarine...“ a „celý svet vyskočil od rozhlasu a zdvihl pohľedy nahoru...“ Na nebo som vtedy užasnúť hľadel aj ja ako všetci okolo, akoby v tej ultramarínovej bezoblačnosti sa maj zjavil usmievať chlapčisko z dedinky Klušino – „ruský bohatier“ (mal 157 centimetrov), ktorý ani nemal takú

Po sedemdesiatich rokoch vstúpi do platnosti nový cirkevný zákon Financovanie cirkví podľa aktuálnych potrieb

Revízia zastaraného zákona prichádza v podobe parlamentom schválenej právnej normy po sedemdesiatich rokoch. Nový zákon nadobudne účinnosť od prvého januára 2020. Iniciatíva ministerstva kultúry vychádzala z Programového vyhlásenia vlády SR, v ktorom vláda deklaruje význam spoločenského postavenia cirkví a náboženských spoločností a podporuje ich angažovanosť vo veciach verejného záujmu.

„Predkladaný návrh zákona je výsledkom spolupráce medzi ministerstvom a poverenými zástupcami cirkví. Vychádza zo záverov Expertnej komisie na riešenie problematiky financovania cirkví a náboženských spoločností, ktoré ukázali, že optimálnym riešením je ponechanie systému priamej podpory cirkví zo štátneho rozpočtu, avšak v aktualizovanej podobe založenej na zásadách spravodlivosti, transparentnosti, solidarity a nezávislosti cirkví pri rešpektovaní ekonomických možností štátu,“ informovala ministerka Ľubica Laššáková.

Potreba zmeny zákona o podpore činnosti cirkví a náboženských spoločností vyplynula zo zastaranosti zákona o hospodárskom zabezpečení cirkví a náboženských spoločností štátom, ktorý vznikol v diametrálne odlišnej politickej a spoločenskej situácii. Jeho pôvodným cieľom bolo dostať cirkvi do úplnej politickej a hospodárskej závislosti od štátu. V ponovembrovom období bol síce viackrát novelizovaný, ale napriek tomu obsahuje záväzky štátu, ktoré si cirkvi neuplatňujú a mohli by podstatne zvyšovať výdavky štátu. Po novom každá registrovaná cirkev dostane výšku príspevku na úrovni roka

2019 a ten sa každoročne zvýši o sumu zohľadňujúcu rast inflácie a mieru valorizácie plátov zamestnancov pri výkone práce vo verejnom záujme. Cirkvi môžu

ČO INÍ NEPÍŠU

Prostriedky niekedy na opravu sakrálnych objektov nepostačujú – štát opäť musí siahnuť do kasy...

použiť príspevok štátu na financovanie výdavkov súvisiacich s bohoslužobnou, výchovnou, sociálnou a kultúrnou činnosťou cirkví vrátane mzdových a prevádzkových nákladov. Jednou z hlavných zmien tak bude, že štát už nebude prispievať na platy duchovných podľa

doterajších tabuliek, ale registrovaným cirkvám poskytne celkový balík peňazí podľa počtu veriacich. Väčší dôraz sa bude klásť na samostatné a nezávislé hospodárenie cirkví. Podpora štátu bude zároveň vnímaná iba ako jeden zo zdrojov podpory a financovania činnosti cirkví, čím sa docielí vyššia miera nezávislého postavenia a pôsobenia cirkví v Slovenskej republike. Návrh zákona súčasne štátu ponecháva právo vykonávať kontrolu hospodárenia s príspevkami a určuje cirkvám povinnosť predkladať každoročne správu o hospodárení s príspevkom štátu, ktorú ministerstvo kultúry bude zverejňovať na svojich internetových stránkach. Schválenie nového návrhu zákona zabezpečilo kontinuitu úrovne vzťahov štátu s cirkvami a jasné transparentné pravidlá podpory ich činnosti so zachovaním vzájomnej solidarity s menšími cirkvami. Pokračujúci princíp priamej podpory cirkví zo štátneho rozpočtu možno zdôvodniť aktivitami cirkví v oblasti výchovy, vzdelávania, sociálnej práce, kultúry a starostlivosti o národné kultúrne pamiatky, ako aj historickým podielom cirkví na udržaní a rozvíjaní národnej identity a sociálneho zmiaru.

(čj)

Šou, ktorá málokoho pobaví

Roman MICHELKO

Jednou zo základných charakteristík našej politickej scény je znepokojujúca skutočnosť, že úroveň politickej kultúry klesá priam raketovým tempom. Iste, netreba si idealizovať ani minulosť – taký Vladimír Palko hovoril o členoch HZDS ako o zločincoch, ktorí majú krvavé paprče, Mikuláš Dzurinda každého, kto mal elementárnu mieru sociálneho citenia, nazýval bolševikom a podobne, ale nástup Igora Matoviča dal tomuto úpadku úplne iný rozmer. Bohužiaľ, ukazuje sa, že Igor Matovič nie je v tomto odbore solitér, ale na našu politickú scénu doniesol takpovediac svoje klony.

O tom, že v Alojzovi Hlinovi má veľmi dôstojného žiaka, sme sa mohli presvedčiť v televíznom dueli televízie TA3 Harabin kontra Hlina. Iste, treba objektívne konštatovať, že ani Štefan Harabin túto „debatu“ práve nekultivoval, ale každý čo len trochu emocionálnejšie založený človek by

pri takej kanonáde dávno vyvrátenej lži sotva dokázal byť chladným. Debata, ktorú mohli zväčša neprijemne prekvapení diváci sledovať, bola postavená na čistej esenciálnej či destilovanej emócii. Minimum vecných tvrdení, faktov či riešení, namiesto toho len bezuzdné osočovanie, nálepkovanie a urážanie.

Podme však trochu bližšie k tvrdeniam, ktoré tam odzneli. Treba jasne zdôrazniť, že prvý a veľkokalibrový podpásový útok začal Alojz Hlina. Obvinil Štefana Harabina, že v roku 1986 odsúdil vo vykonštruovanom procese nevinného rehoľníka Cyrila Bystríka Janíka. Aká však bola realita? Štefan Harabin ako predseda senátu Okresného súdu v Poprade spomenutého rehoľníka Cyrila Bystríka Janíka oslobodil. Prokurátor sa však odvolal a krajský súd rozhodnutie okresného súdu zrušil a vrátil ho na nové prerokovanie s tým, že mal upra-

viť rozsudok podľa propozícií vyššieho, teda krajského súdu. Každý, kto pozná procesné postupy v justícii vie, že nižší súd sa nemôže „vzoprieť“ názoru súdu vyššej inštancie. No a na dôvážok Štefan Harabin verejne vyhlásil, že ak sa zruší mlčanlivosť, vie dokázať,

KOMENTÁR

ako napriek záväznému rozhodnutiu vyššieho sudu on ako sudca hlasoval. Iste tak, že sa za to ani vtedy, ani dnes nemusí hanbiť.

Je jasné, že v politickom boji sa Alojz Hlina ako verný odchovanec svojho, možno ani nie tak nedostížneho vzoru Igora Matoviča neštíti akéhokoľvek klamstva. Nakoniec na to, že politici klamú, až sa im z úst práši, sme si už dávno zvykli. Ale Alojz Hlina posunul „level“ politických debát ešte o poriadny kus ďalej. Veľmi prostoducho, podprahovo, zákerne

a v podstate smiešne začal strašiť prípadných Harabinových priaznivcov, že ak pôjdu na facebookový profil Štefana Harabina alebo na jeho youtube kanál, v tom momente sa im do počítača, tabletu či mobilu nainštaluje počítačový červ, ktorý bude nielen špehovať a odosielať kamsi všetky údaje z napadnutého počítača, ale im tam ešte ako bonus nainštaluje porno a prípadne ho bude ďalej rozosielať.

O čo Alojzovi Hlinovi išlo, je jasné. Vystrašiť prípadných Harabinových priaznivcov, a tým eliminovať jeho vplyv na voľčív. Keďže v elektronických médiách, rozumej v televíziách či rádiách, sa Štefan Harabin už aj teraz objavuje len sporadicky, bola to veľmi trápna a slaboduchá snaha Alojza Hlina zásadne obmedziť vplyv svojho konkurenta. Je všeobecne známe, že Štefan Harabin dokáže veľmi efektívne pracovať so sociálnymi sieťami. A práve takáto konšpiračná podpásovka ho mala poškodiť. Je všeobecne známe, že Alojz Hlina vzdelaním veľmi neoplyva, nakoniec spolu s Luciou Nicholsonovou boli v ostatnom čase na Slovensku len dvaja poslanci, ktorí nemali vysokoškolské vzdelanie, ale tento kalkul bol naozaj úbohý.

Reakcia Harabinových priaznivcov však bola presne opačná.

Masívne zamierili na jeho facebook a veľmi bujaro vtipkovali, že stále čakajú to Hlinovo porno a ono stále nie a nie prísť do ich počítača. Keď Lojzo Hlina znížil úroveň komunikáciu do takého suterénu, čo bude nasledovať ďalej? Ako kovaný konšpirátor bude chodiť do televízií s aluminiouviť čiapkou, aby bol odrušený od nebezpečných signálov, bude počas kampane prednášať o chemtrails alebo o varovať mamičky pred očkováním? A sem-tam ako bonus bude rozprávať bájky, že Štefan Harabin je nástroj iluminátov a jeho poslaním je predať Slovensko temným silám?

Zrejme sa ešte do februára budúceho roku máme na čo tešiť. Dokonca je možné, že televízie majú o takýto charakter „diskusí“ záujem, lebo nepochybujem o tom, že sledovanosť tohto duelu búrala všetky rebríčky. Len tak si možno vysvetliť aj častú účasť Matoviča v štúdiách. Slovensko potrebuje úspešné riešenia mnohých celých desaťročia neriešených problémov, potrebuje vecných a zodpovedných politikov. Ukazuje sa však, že najmä komerčné televízie sa usilujú z politiky urobiť akýsi derivát šoubiznisu a verejná služba alebo potreby kritických divákov sú nepodstatné. Podstatná je len sledovanosť a na to naviazané tržby z reklám.

Obete kočnerovskej doby

Ludovit ŠTEVKÓ

Prepis nahrávky medzi podnikateľom Marianom Kočnerom a bývalým generálnym prokurátorom Dobroslavom Trnkom z roka 2014 je po kauze Threema ďalšia dávka informácií, ktoré nezákonne vynáša na verejnosť z vyšetrovacieho spisu vraj investigatívna novinárka Denníka N. Na pochopenie zmyslu postupného zverejňovania prípadu Kočner stačí, ak si uvedomíme, že ide o starostlivo naplánovanú akciu skupiny ľudí, ktorá disponuje peniazmi, politickými stranami a vlastnými médiami. Nejde tu len o mocenský boj medzi politickými stranami, aký sa vedie v každej spoločnosti najmä pred voľbami, ale o boj ekonomicky silných skupín, aký sa odohráva v každej oligarchickej demokracii.

Slovenský i český problém s týmto typom demokracie je v tom, že ponovembrový divoký privatizačný

systém umožnil špekulantom a novým oligarchom, aby kradli v medziach nedokonalých zákonov a cítili sa bezpečne. O pár rokov si táto privatizačná trieda vytvorila súkromnú bublinu, v ktorej si užíva blahobyt so svojim štábom právnikov, kúpených

POZNÁMKA

policajtov, sudcov, politikov i novinárov. Je to stabilný systém a takmer ideálny politický vzorec oligarchickej demokracie, ktorý ťažko zmení hoci aj kolosálna trestnoprávna aféra a prípadná represia. Do justičnej siete padne nejaká tá podmnožina lokajov oligarchie, ale hlava hydry zostane neporušená. Z hľadiska veľkého biznisu sú aj stíhaní či odsúdení podnikatelia ako Majský, Pachinger, Bašternák a prešibaný lotor Kočner iba malé ryby. Kočnerovi však na roz-

diel od iných treba priznať nevšedný „podnikateľský“ talent, ktorý ho takmer vyniesol do sfér vysokej politiky, talent spojený s takou mierou arogancie a lži, akú doteraz nevyprodukoval ani najznámejší poslanec slovenského parlamentu. Mlyny slovenskej spravodlivosti melú veľmi pomaly, ale napokon predsa niekoho zomelú. Len ťažko však možno predpokladať, že bude pykať miliardár z Penty alebo ambiciózný politik, za ktorým stojí naša nadnárodná softvérová firma.

Boj o moc tak ako boj o biznis nepozná pravidlá: včerajší priatelia sú dnes nepriatelia a z nepriateľov môžu byť spojenci. Veď aj predseda vlády a podpredseda Smeru Peter Pellegrini hovorí, že by išiel do koalície s Andrejom Kiskom, ktorý komunikoval so šéfom Smeru ako s najväčším nepriateľom. Na úžeru a podvody

lídra strany Za ľudí sa zabudne, v boji o moc spadnú morálne zábrany, črtajú sa nové spojenectvá a nové politické záujmy. Obete týchto záujmov zapadnú prachom.

Politológ Rastislav Tóth na tému našej „kočnerovskej“ doby napísal niekoľko výstižných viet: „Naši oligarchovia môžu spokojne spávať a užívať si nahonobený majetok. Strany sú krotké a štát poslušný. Navyše urobili to, čo pri klesajúcom balóne sa normálne robieva – vyhodí sa nejaký mech či osoba. Takže obeťou sa stal Kočner, čo médiá aj politici vzali na vedomie – treba ho riadne privrznúť, nech si demos užije krvi.“

Kočnera a jeho komplicov zrejme po zásluhe odsúdia. Najväčší zločin demokracie s prívlastkom, ktorý splodil náš oligarchický systém, nie je na programe dňa, nedá sa posadiť za mreže. Tým zločinom je obrovská sociálna nerovnosť. Na jednej strane koncentrácia pre väčštinovú spoločnosť neužitočného bohatstva, ktorá vedie k sústredovaniu politickej moci, a na strane druhej základná štruktúra systému, ktorá nevlastní, prináša zisk majiteľom, trávi svoj život zarábaním na chlieb a ako-tak sa slobodne rozhoduje iba vo voľbách.

SPOZA OPONY

Na chodníku Sasinkovej ulice v Bratislave pred Lekárskou fakultou sa na čiernom asfalte belejú mená desiatok práve promovajúcich lekárov. Akurát vstupujú do života. Vo veľkej prednáškovej sieni fakulty si môžete vyskúšať, aké malé a tvrdé sú sklápacie sedadlá, na ktorých prichodí študentom prežiť roky a roky. A tu sa konala slávnosť na počesť absolventa promočného ročníka 1953. Bola to mimoriadna udalosť v roku storočnice Lekárskej fakulty. Zišiel sa tu creme de la creme jednej časti slovenského lekárskeho sveta, oprávnené sebavedomá časť slovenskej inteligencie, lekárov – vzdelancov, ktorí rozvíjali časť lekárskej vedy a rukami im prešli celé generácie.

Bola to udalosť plná srdečnosti, uznania a rešpektu k profesionálnej praxi a morálnej integrite, ale aj k osobnému životu skromného a výnimočného lekára a popularizátora lekárskej vedy, gynekológa pôrodníka a odborníka parazitológa profesora Michala Valenta.

Bolo to pri jeho životnom jubileu – deväťdesiatke. Ešte stále pôsobí ako nehonorovaný emeritný profesor Lekárskej fakulty. Jeho životopis hovorí veľa o Slovensku a slovenských pomeroch. Pán profesor sa narodil tretieho

Prečo tleskame Michalovi Valentovi

Dušan D. KERNÝ

októbra 1929. Na Slovensku to bol rok nielen najtuhšej zimy, ale aj vrcholu hospodárskej krízy. Bol tretím dieťaťom maloroľníka v maličkých obciach. Chudobného roľníka. Aj obaja rodičia pochádzali z mnohoročných chudobných roľníckych rodín. Predstavme si ten čas, tie pomery! Sme schopní v roku 2019 vžiť sa do pomeroch takejto rodiny, toho, z čoho čerpala vieru, životnú silu a rodina bola istotou?

Zhodou okolností naňho padol rodinný žreb a odchádza

do ďalekej Bratislavy. Žil na periférii hlavného mesta u bezdetnej príbuznej. Denne dochádzal nielen kus cesty cez most z Petržalky do Bratislavy, teda z Nemecka na Slovensko a späť, denne hore dole cez hranicu

nikdy o Michalovi Valentovi tak verejne neodznalo. Blahoželal mu ako veľkému synovi slovenského národa. Neznalo to nadenese, keďže ho oslovil najmä ako milého, vzdelaného a obľúbeného pána profesora.

Michal Valent je obľúbený pre svoj humor, inteligenciu, pre eleganciu správania a priam renesančný záber priateľov – umelcov, spisovateľov, výtvarníkov, hercov. Profesor Michalica to dokumentoval koncertom v srdečnej atmosfére tento rok už pri desiatom jubileu, Juraj Sarvaš recitoval verše profesorovho osobného priateľa Milana Rúfusa s oslovením: sú priam ušité len pre Teba. Jozef Šimonovič okrem iného predniesol báseň, ktorú k jubileu napísal spisovateľ

Peter Valo. Peter Valo je aj autorom textu profesorovho portrétu v prestížnych Lekárskych novinách. Dekan Lekárskej fakulty profesor Šteňo napísal jubilanťovi osobný list, pretože Michal Valent všetky ocenenia, ktoré fakulta môže udeliť, už má. Zato rektor Univerzity Komenského profesor Števec ocenil jubilanta veľkou striebornou medailou. Univerzita Komenského tak počtala jubilanta, ktorý v roku 1953, keď promoval, niesla ešte stále názov Slovenská univerzita. Bolo dojemné, keď člen vedenia fakulty vinšoval pánovi profesorovi ako prvému človekovi, ktorého pri príchode na svet videl. To, že ako pôrodník ho ako novorodenca vyplieskal po zadku, mu už dávno odpustil...

Starosta rodnej obce Lutila povedal okrem iného slová, ktoré sú zrejme viac ako ktoréhoľvek vyznamenania či medaila: „Pán profesor, si človek, ktorý ľuďom dáva radosť zo života.“ Nebol by to Michal Valent, aby sa za to všetko nepodakovoval želaním, ktoré v týchto časoch znelo ako zvon: Aby sme tento kúsok zeme, Slovensko, obhacovali dobrými skutkami!

SEBAOBRAHA

Prelom októbra a novembra je každoročne mimoriadnym časom mimoriadnych emócií. Väčšinovo religiózne Slovensko sa na istý čas presúva ako sťahujúci sa národ. Z miest prechodných či trvalých bydlisk na pietne miesta posledného odpochinku predkov, príbuzných a blízkych ľudí, ktorí sa už pobrali na večnosť. Z hľadiska bezpečnosti je to však mimoriadne rizikové obdobie. Veľmi veľa nástrah čaká na dušičkových cestách. Vyrážajú na ne autá, ktoré neraz stáli dlho bez pohybu, a riadia ich šoféri, ktorí už vzhľadom na svoj vek, ale aj vysoké ceny za používanie motorového vozidla, ktoré nevládu utiahnuť, majú menej praxe.

Pietny čas aj pre zlodejov

Vozidlá nie sú v ideálnom technickom stave, často majú staré ojazdené pneumatiky, zníženú funkčnosť brzdového systému pre nemenenie brzdovej kvapaliny, poruchové osvetlenie. K tomu treba pridať hmlisté počasie, menej denného svetla, viac tmy, padajúce lístie, ranné a večerné hmla a prípadnú námrazu. Ide tak o mimoriadne náročné obdobie roka práve na vodičské zručnosti a technický stav často preťažených vozidiel. So zahmlenými oknami a s výhľadom z a do vozidla znemožneným nákladom kvetín a vencov na zadných policiach. A to sa plynule dostávame k ďalšiemu smutnému aspektu „dušičkového času“ – ide o majetkovú bezpečnosť. Opúšťame svoje obydlia, byty, domy a na niekoľko dní sa presúvame na iný koniec republiky, prípadne aj za jej hranice. Je vhodné poprosiť susedov o všímavosť, aby registrovali pohyb neznámych osôb v okolí vchodov do domov a bytov. Určite nezaťahovať rolety, nechať najavo už pri pohľade zvonku, že byt je vyludnený.

Najviac kriminálnych živlov sa však pohybuje po parkoviskách v blízkosti cintorínov a priamo po nich. Nie nadarmo v tomto čase mestské polície nasadzujú všetky disponibilné sily do týchto lokalít. Nejde iba o to, že pomáhajú zabezpečiť ako-tak bezpečnosť premávky pre autá a chodcov pri cintorínoch, často za majiteľov áut zabezpečujú ich neuzamknuté vozidlá, prípadne upozorňujú na cennejšie predmety v nich, viditeľne odložené a lákajúce zlodejov.

Samostatnou kapitolou sú dámske kabelky na cintorínoch. Ženy vždy potrebujú mať pocit, že všade je čisto, všetko je tip-top, a tak kabelky odložia – najčastejšie na vedľajší hrob a pustia sa čistiť ten „svoj“. Dámy neraz prechádzajú po cintorínoch s otvorenými kabelkami, čo je tiež lákadlo pre zlodejov, a v prípadnej tlačnici ukradnúť peňaženku zvládne doslova každý fagan. V zásade platí pravidlo, že ak ideme vzdať poctu na miesta, kde je predpokladaný stisk, nikdy si nič cenné so sebou neberieme. Napokon, nepotrebujeme ani mobilný telefón, pretože telefonovať na cintoríne je spoločensky vrcholne nevhodné. Rušiť to iných.

Poslednou súvisiacou témou sú sviečky, kahance a iné svietidlá s otvoreným plameňom alebo so sálajúcim teplom. Mali by sme ich ukladať iba na miesta, ktoré sú ako-tak odolné proti vysokým teplotám a horeniu, určite nie do blízkosti vencov, najmä umelých, alebo priamo na zvyčajnú kôrovú drvinu.

(šz)

Igor VÁLEK, šéfredaktor magazínu SLOVENSKO, o najnovšom čísle Stavbu hodnôt podopiera vlastenectvo

Zhovárал sa Maroš SMOLEC – Foto: archív SNN

Matica slovenská vydáva štvrťročne zaujímavý magazín SLOVENSKO. Prioritne je venovaný slovenskej diaspóre v zahraničí, no čitateľov si našiel aj pod Tatrami. Ide o kvalitnú publicistiku propagujúcu Slovensko v zahraničí. O novom čísle sme sa porozprávali so šéfredaktorom Igorom VÁLEKOM.

• V editoriáli konštatujete, že najfarebnejšia je mozaika ľudských príbehov. Čo ste tým mysleli?

Je to potvrdenie smerovania celého ročníka. Vysvetlím. Všeci vieme, že najfarebnejšou časťou roka je jeseň. Teda určite vo svojej druhej – októbrovej – tretine, keď sa na nás zo všetkých strán z jej náručia doslova „valí“ zmes farieb. Aj najonakvejší maliar a výrobca originálnych farebných „tónov“ určite môžu závidieť. Predsa však je čosi farebnejšie! Mozaika ľudských príbehov a osudov na paletе života. Mihaľuje sa okamihy i zdanlivo stabilné

INTERVIEW

„večnosti“, časti aj celky... Príbehy, ktoré sa nedajú vymyslieť. Môžu sa len stať. Človeku, ľuďom, národom, ľudstvu.

• Tým len potvrdzujete, že život je najlepší režisér či tvorca...

Áno. Už v jarnom a v letnom čísle sme otvorili tému osobností a ich osudov, čím sme sa tvorivo i špecificky pripojili k celospoločenskému „trendu“ s tým, že ho na našich stránkach budeme rozvíjať po celý rok. No a robíme tak.

• Aký je konkrétny ľudský príbeh, ktorý nájdete na stránkach jesenného magazínu...

Veľmi rád tak urobím, ba navyše aj kontinuálne, lebo tak je „zmontované“ i každé číslo magazínu. Príbeh. Dvaja bratia sa z osobného – a možno trochu aj spoločného, veď boli súrodenci, a spoločenského, veď boli vlastenci – presvedčenia rozhodli bojovať proti agresorom v povstaní, ktoré poznáme ako Slovenské národné povstanie. Ich príbeh – v jednom prípade so šťastným, v druhom s tragickým koncom – sa odohral pred sedemdesiatimi piatimi rokmi. Kontinuita. Po takom dlhom čase ho môžeme prežívať vďaka

modernej technológii a najmodernejšej európskej expozícii v Múzeu SNP nielen my Slováci, ale aj ľudia z celého sveta s prístupom na internet. No a, samozrejme, aj čitateľa magazínu SLOVENSKO. V súvislosti so spomínaným príbehom odporúčam prečítať si šéfredaktorský stĺpček v jarnom magazíne, kde podrobnejšie „definujem“ osobnosť cez až vedeckú prizmu.

• Môžeme zjednodušene povedať, že nie vždy ide o človeka, ktorý je verejne známy, však?

Máte pravdu, v jeho prípade hrozí často akási „legendarizácia“ na úkor skutočnosti. Aj preto na stránkach nájdete takpovediac „ľudský profil“ generála Štefánika z pera odborníčky Dr. Evy Králikovej (čím opäť kontinuálne pokračujeme v pohľadoch naň v súvislosti s Rokom M. R. Štefánika), ktorá pozná nielen jeho pozostalosť, ale podieľala sa aktuálne aj na modernej podobe expozície o našom legendárnom generálovi. Pokračujeme napríklad príbehom hrdinu bojov z meruôsmych rokov Samuela D. Štefanoviča a či obetavého kňaza Jána Harmana, ktorý sa podnes nedočká

zaslúženého uznania za záchranu životov počas druhej svetovej vojny.

• Opätovne je v magazíne silný matičný „segment“..

Pravdaže, sme predsa kultúrno-spoločenský magazín našej najstaršej kultúrnej ustanovizne! No a Matica slovenská sa napríklad postarala o živé pripomenutie ďalšieho vlastenca a organizátora národného života Jána Vanoviča odhalením jeho busty v Parku sv. Cyrila a Metoda pred svojou sídelnou budovou v Martine. Navyše v rámci dôstojných osláv storočnice svojho oživotvorenia. Aj o tom sa dozvedia čitateľa magazínu viac. Tu predošlem, že matičiari zorganizovali

Storočnica tragickej smrti Štefánika nechýba ani v matičnom magazíne.

vedeckú konferenciu k tomuto výročí, čaká ich celoslovenský snem – to všetko budeme reflektovať v zimnom čísle, ktoré sa už rodí v týchto dňoch...

• Venujete sa aj krajanom, číslo oživujete príbehmi súčasníkov.

Sú v ňom aj príbehy súčasníkov, ktorí sa starajú o zachováva-

Šéfredaktor SLOVENSKA Igor VÁLEK je tiež talentovaný slovenský spisovateľ.

nie remesla, symbolov a či vďaka umeleckým vlohám sprostredkujúajú maliarsky pohľad na unikátnu časť Slovenska.... To je len časť z mozaiky farebných príbehov na stránkach jesenného magazínu.

• Magazín od vzniku patril k tzv. mienkotvorným médiám...

Toto sa zachováva! Treba nám čoraz viac stavať doslova hrádzu pred jalovým, ba až škodlivým mediálnym mainstreamom. Pripomínať hodnoty, ktoré hodnotami naozaj sú. V tomto zmysle pripomeniem aspoň článok o spisovateľovi Ladislavovi Ťažkom, nedávno zosnulom kulturológovi Milošovi Kovačkovi a či „štúdiu“ odborníka o tom, že do správneho hodnotového sveta patrí rozhodne aj vlastenectvo.

■ BODKA ZA ROZHOVOROM

Tou je upozornenie pre čitateľov, nech stále pozorne čítajú všetky články – súťaž aj šanca získať hodnotné ceny pokračujú! Opäť prinášame trojicu otázok veľkej vedomostnej súťaže. Odpovede si treba odložiť a čakať na posledné číslo magazínu, kde budú uverejnené posledné otázky. V zime uverejníme aj všetky podrobnosti o súťaži. Prijemné a poučné stretnutia s osobnosťami a ich inšpiratívnymi príbehmi aj v jeseni!

O ČOM JE REČ

Klobúk dolu pred Antonom Seleckým. Poodhalil pravdu o novembri 1989 a hneď sa do neho pustili prištipkári z tretieho sektora. Súhlasím s Tónom Seleckým, že november bol u nás jednou z foriem „farebnej revolúcie“ a obyvatelia nemali ani potuchy, čo sa vlastne deje. „Vyhlásenie všetkých poprevratových vlád o NÁRODNOM POROZUMENÍ nemožno označiť za akt humanity, ale nevyhnutnosť, ako po prevratoch rehabilitovať komunistov za podiel na príprave prevratov a aby sa zachovala aj ich čiastočná účasť na moci (M. Dolejší, Svätosti temnôt).“

Ostaňme doma na Slovensku. Aj tu vznikla vláda národného porozumenia, ktorej predsedom sa stal JUDr. Milan Čič. Táto vláda vznikla po dohode medzi VPN a KSS a bola vymenovaná 12. decembra 1989. Vláda mala štyroch podpredsedov, jedným z nich bol napríklad Jozef Markuš, ktorý sa neskôr stal predsedom Matice slovenskej. V slovenskej vláde chýbalo ministerstvo obrany (armádu spravovala stále Praha) a nebolo obsadené ani ministerstvo vnútra. Na nijakej osobe sa politbyro VPN nevedelo dohodnúť, a tak, čuduj sa svete – na minist-

ra vnútra vypísali konkurz. Zatiaľ ministra vnútra zastupoval predseda vlády. K tomu sa ešte dostaneme. Veľa článkov sa už o tom popísalo, ale predsa: uvažujme trochu! Bol by možný novembrový prevrat, ak by to nebolo súčasťou kontinentálnej politiky Sovietskeho zväzu a Spojených štátov vo vzťahu k Európe? Ťažko! Napokon aj po masových demon-

Ešte o nežnom prevrate 1989

Peter ŠTRELINGER

štráciach predsa stále existovali mocenské štruktúry, ktoré by situáciu ľahko zvrátili a komunisti by povládli ďalej. A v Česko-Slovensku boli stále umiestnené vojská Sovietskeho zväzu. Napriek chaosu, ktorý vládol aj na Slovensku, nebola však rozpustená ani ŠtB. A tajní agenti ŠtB boli infiltrovaní všade, ako sa neskôr ukázalo – aj vo vedení Verejnosti proti násiliu. Za všetkých spomeniem aspoň hlavného tribúna manifestácií Jána Budaja. Vo vedení VPN dominovali najmä umelci – herci, spisovatelia, výtvarníci. Slovenská VPN úzko spolupracovala

s Občianskym fórom v Prahe. Kľúčovou udalosťou hneď po novembri 1989 sa ukázala nová voľba prezidenta ČSFR. Najprv však bolo treba primäť na abdikáciu Gustáva Husáka. Obyvatelia Čiech, Moravy, no najmä Slováci mali svojho jednoznačného favorita. Na miliónovej manifestácii v Prahe na Letenskej pláni ľudia skandovali: „Dubček na hrad!“

Lenže toto sa prominentom v OF vôbec nepáčilo. Oni chceli za prezidenta zásadne Václava Havla. Ako však zmeniť davovú psychózu, že nie Dubček, ale Havel?! VPN poza chrbát Slovákov sa podvolila a dohodla s OF. Začali sa rozširovať klebety, že Dubček je slaboch, ktorý sa vraj rozplakal, keď sa dozvedel, že má uvoľniť miesto Havlovi... A podpísal Moskovské protokoly aj „obuškový“ zákon. Za Dubčekom však stál Klub Obroda. Napokon sa našlo východisko: Dubček bude kooptovaný za predsedu federálneho parlamentu a ten potom Havla

jednomyselne zvolí za prezidenta. Otcom tejto rafinovanej manipulácie bol údajne nový premiér federálnej vlády Čalfa, ktorý sľúbil zabezpečiť aj jej realizáciu na tajnej schôdzke so Schwarzenbergom a s G. Sorosom. Havel bol zvolený za prezidenta 29. decembra 1989 a do funkcie ho uviedol Dubček. Pravda, Havel mal byť prezidentom iba dočasne na jeden rok, potom ho vraj vymení Alexander Dubček. Konkurz na ministra vnútra na Slovensku mal nečakaný výsledok: ministrom sa stal dovtedy neznámy podnikový právnik z Nemšovej Vladimír Mečiar. Ako sa traduje, výberová komisia VPN bola údajne nadšená Mečiarovými vedomosťami. Po rokoch to potvrdil aj šéf VPN Fedor Gál. Vladimír Mečiar bol vymenovaný za ministra 11. januára 1990. Na tento dátum sa veľmi dobre pamätám. Deň predtým som cestoval na požiadanie premiéra Milana Čiča do Matice slovenskej do Martina, aby som zistil, aká je tam situácia. Premiér mi poskytol na cestu aj svoje páradné auto so šoférom a s telefónom. Po ceste sme stretávali kolóny sovietskych okupačných vojsk, ktoré sa kamsi presúvali. Pripomínalo to august 1968. Nepokoje boli práve v pobaltských republikách, ktoré sa chystali odtrhnúť od Sovietskeho zväzu.

Právo a spravodlivosť bude aj druhé volebné obdobie vládnuť samostatne Poľskí voliči sa vyslovili pre kontinuitu

Martin JARINKOVIČ – Foto: agentúrny servis

V nedeľu 13. októbra 2019 sa u našich severných susedov uskutočnili netrpezlivo očakávané parlamentné voľby, ktoré boli označované za najdôležitejšie od roka 1989. Očakávaná a celospoločenská vlna sa prejavila vo vysokej voličskej účasti prekračujúcej šesťdesiatjeden percent, ktorá tieto voľby urobila najmasovejšími v postkomunistickom období Poľska. Vďaka pomernému volebnému systému (D' Hondtovej metóde), nahrávajúcemu víťazovi volieb, môže strana Právo a Spravodlivosť opätovne zostaviť vládu samostatne bez potreby koalície.

Vysoká účasť sa odrazila aj v ďalšom rekordnom ukazovateli – v historicky najvyššom počte voličov, ktorý získal víťaz volieb. Vláduce Právo a spravodlivosť (PiS) podporilo vyše osem miliónov hlasujúcich voličov, čo

ZAHNANIČIE

predstavuje 43,59 percenta z celkového počtu odovzdaných hlasov. Vysoká účasť na druhej strane zapríčinila, že oproti tohtoročným eurovoľbám si PiS v percentuálnom výsledku pohoršil o necelé dve percentá, hoci získal o dva milióny hlasov viac.

■ NÁVRAT LAVICE

Hlavný vyzývateľ vládnej pravicovo-konzervatívnej strany z opozičného liberálneho tábora Občianska koalícia, združujúca Občiansku platformu, progresívnu stranu Nowoczesna a ďalšie minizoskupenia, naopak získala o necelých dvestotíc voličov menej než v májových eurovoľbách, čo jej tentoraz vystačilo len na zisk 27,4 percenta. Novinkou v rámci zloženia nového parlamentu bude účasť poslancov osamostatnenej ľavice, ktorá sa vráti do parlamentných lavíc po niekoľkých rokoch. Koalícia „Lavica spolu“, združujúca ľavicový blok strán SLD (postkomunisti), Wiosna (Jar) a Lavica, niekdajšieho spoločného opozičného frontu, sa tak so ziskom dvanásť a pol percenta stala tretím najúspešnejším politickým zoskupením. Najväčším prekvapením volieb bol však zisk takmer deviatich percent už viac-menej odpísanej Poľskej koalície združujúcej Poľskú ľudovú stranu (PSL) s hnutím Kukiz 15.

Ani Naimski, ani Kaleta, ani Borowski, ani Frackowiak –, ale opäť presvedčivo Kaczyński

Práve Pawel Kukiz je považovaný za najväčšieho žencu úspechu v týchto voľbách. Záchrana politicky skrachovaného Kukiza, ktorý preliezol na chrbte svojho koalícieho partnera do parlamentu, zaskočila mnohých, najmä pravicových komentátorov predpovedajúcich Kukizov koniec. Neprijemným prekvapením z hľadiska víťaza volieb bol zas úspech Konfederácie, ideového konkurenta PiS-u na pravej strane politickej scény.

■ JAZYČEK VÁH

Úspechu Konfederácie, ktorá vystupovala proti vláde s kritikou, že odstupuje od vlastného programu – v princípe za to, že PiS je málo „pisovský“ – sa PiS očividne bál. Svedčí o tom až krčovitá ignorovanie tohto politického zoskupenia vo vládu ovládaných verejnoprávných, ako aj v ostatných propisovských médiách počas celej predvolebnej kam-

pane. Obchádzanie Konfederácie sa dostalo až do takej absurdity, že v týchto médiách bol v rámci prezentácie predvolebných prieskumov verejnej mienky zamlčovaný jej výsledok naznačujúci, že má šancu prekročiť päťpercentný prah potrebný na vstup do Sejmu. Práve pre túto okolnosť po voľbách predstavitelia Konfederácie ohlásili, že sa obrátia na súd so žiadosťou o anulovanie výsledkov volieb a ich opakovanie. Aj keď je málo pravdepodobné, že úspejú, jeden nikdy nevie – zvlášť pri poľskom súdnicte, ktoré mnohí konzervatívni publicisti označujú za lotériu. Na druhej strane práve skutočnosť predvolebnej diskriminácie provládnyimi médiami niektorí komentári označujú paradoxne za jednu z dôležitých príčin úspechu Konfederácie.

Výsledky volieb rozhodli o kontinuite poľskej zahraničnej politiky postavenej

na vyvažovaní bruselských politických tlakov silnejúcou orientáciou na USA, s pomocou ktorej sa Varšava zároveň usiluje o posilňovanie svojho bezpečnostného postavenia voči Rusku. Uskalia tejto politiky spočíva v závislosti od nepredvídateľného vývoja na americkej politickej scéne. Po prípadnej porážke Donalda Trumpa v budúročných prezidentských voľbách a následnom opätovnom ideovom zblížení Washingtonu a Bruselu na ľavicovo-liberálnej ideologickej báze môže stratiť konzervatívno-pravicová vláda vo Varšave dôležitú oporu a ocitnúť sa v ťažko udržateľnej geopolitickej izolácii.

■ KONTINUITA PO VOĽBÁCH

Z druhej strany, zo stredo-európskeho uhla pohľadu, je kontinuita poľskej zahraničnej politiky dôležitým signálom pre pokračovanie suverenityckej politiky regionálneho zoskupenia V4, v rámci ktorého Varšava predstavuje prirodzeného lídra. Z hľadiska vnútropolitického situácie voľby predstavujú pokračovanie trendu budovania štátu na zásadách národno-konzervatívnych hodnôt podľa orbánovského vzoru. Okrem dôrazu na posilňovanie suverenity v hospodárskej oblasti je dôležitou súčasťou tejto politiky sociálny aspekt, najmä podpora rodín (dnes často kritizovaná ako populizmus). Pokračovať bude aj politika oživovania a posilňovania historickej pamäti v poľskom spoločenstve. Vo svojej práci tak bude pokračovať opozíciou na zánik odsudzovaný Inštitút národnej pamäti (IPN) či rôzne už avizované projekty v muzeálnej oblasti. Svojej realizácie sa tak dočká aj gdanskou opozičnou samosprávou bojkotovaný projekt Múzea na Westerplatte či megaprojekt vybudovania moderného múzejného komplexu histórie Poľska na varšavskej citadele.

Globálne politické problémy zásadne vplyvajú na ekonomiku sveta Vládny protikrizový balíček opatrení

Róbert HÖLCZ – Karikatúra: Ľubomír KOTRHA

Slovenská ekonomika v druhej polovici tohto roka spomaľuje – z prognózovaných 4,2 percenta na predpokladaných 2,4 percenta. Za spomalenie nemôže terajšia vláda. Za poklesom výkonnosti ekonomiky sú terajšie recipročné obchodné vojny medzi USA a Čínou a tiež zatiaľ netušené negatívne následky očakávaného odchodu Británie z EÚ, čo sa v konečnom dôsledku prejavuje na hospodárstve celého starého kontinentu.

Spomalenie ekonomiky sa vždy dotkne hospodárenia s verejnými financiami, ktorých deficit sa zvyšuje. Ak parlament vlani schválil vyrovnaný štátny rozpočet, určite ešte nevedel, aké budú v tomto roku globálne politické problémy, ktoré zásadným spôsobom ovplyvnia ekonomiku takmer všade vo svete.

■ KLESAJÚ PRÍJMY

Spomalenie ekonomiky v tomto roku zatiaľ nemá vplyv na daňové príjmy od zamestnávateľov do štátneho rozpočtu, keďže daňové preddavky platia na základe vlnajších nadštandardných ekonomických výsledkov. Horšie to však bude po skončení tohto roka, keď pre nižšie príjmy a vyššie náklady budú určite mať v budúcom roku nielen nižšie daňové doplatky; u niektorých firiem sa dokonca môže stať, že budú mať daňové preplatky, a teda už zaplatená daň z príjmov do štátneho rozpočtu sa im bude vracaať. Navyše v budúcom roku budú platiť nižšie daňové preddavky, čo ovplyvní budúcoročný rozpočtový deficit.

V tomto roku začala klesať najdôležitejšia daňová príjmová položka v štátnom rozpočte, a síce daň z pridanej hodnoty, s čím sa v rozpočte tiež nepočítalo, keď došlo k výraznému zvyšovaniu miezd. Domácnosti si začali

uvedomovať spomalenie ekonomiky aj s možným poklesom ich príjmov, a preto začali viac šetriť a menej míňať. S poklesom ostatných príjmových položiek sa viac-menej počítalo.

■ RAST VÝDAVKOV

V súlade s nadštandardným vlnajším ekonomickým rastom mala vládna koalícia predstavu výrazne zvýšiť mzdy zamestnancom štátnej a verejnej správy, čo sa uskutočnilo. Sem patrí aj celý rad vyšších sociálnych dávok na prospech mladých

rodín, dôchodcov, daňových úľav na niektoré potraviny, dennú tlač, príjmov malých firiem do stotíc eur ročného obratu a pod., ktoré budú platiť v tomto a v budúcom roku. Keďže sa príjem do rozpočtu zo spomínaných dôvodov znižuje a ministerstvá na výzvu ministra financií, aby šetřili, akosi nereagujú, nemôžeme sa čudovať, že vládny cieľ dosiahnuť v tomto roku prvýkrát histórii štátny rozpočet bez dlžôb sa určite nepodarí splniť. Štátny rozpočet patrí do verejných financií, ktoré aj napriek narastajú-

cemu deficitu budú voči klesajúcej ekonomike HDP patriť medzi najnižšie v eurozóne, a preto bez väčších problémov budeme naďalej plniť maastrichtské kritériá.

■ VRÁSKY EXPORTÉROV

Predpovedá aj guvernér Národnej banky Slovenska Peter Kažimír, ktorý na predchádzajúcom poste ministra financií predkladal do parlamentu na tento rok vyrovnaný štátny rozpočet. Podľa jeho vyjadrenia nekračá slovenská ekonomika už hore, ale zostupuje dole. A má pravdu. Potvrdil, že za spomalením sú spomínané externé faktory, ktoré sa dotýkajú najmä našich exportérov. Pokiaľ ide o domácich zamestnávateľov, dôvodom sú vyššie mzdové náklady – ako rast produktivity práce, čo následne negatívne ovplyvňuje podnikové ukazovatele.

Na zmiernenie dosahu spomalenia ekonomiky predstavilo ministerstvo hospodárstva protikrizový balíček štyridsiatich dvoch opatrení, ktoré sa týkajú zlepšenia podmienok firiem. Najkonkrétnejšia zmena sa bude týkať minimálnej mzdy, keďže jej výška ovplyvňuje výšku príplatkov za nočnú prácu a prácu cez víkendy, čoho dôsledkom je výrazný nárast mzdových nákladov s následným dosahom na znižovanie firemného zisku, a tým aj daní do štátneho rozpočtu, čo zvyšuje rozpočtový deficit. Vláda chce nájsť inú veľičinu, ktorá ovplyvní výšku príplatkov bez napojenia na výšku minimálnej mzdy, zatiaľ bez konkrétnosti. Navyše so zvyšovaním najnižšej mzdy úzko súvisia minimálne mzdové nároky podľa šiestich stupňov náročnosti práce zamestnancov v súkromnom sektore, nie však v štátnom a vo verejnom sektore, ktoré sa doteraz zo strany ministerstva práce a sociálnych vecí prehládali.

GLOSA

Bol kúzelníkom, astronómom, cestovateľom, generálom, vizionárom aj dobrodruhom. Po sto rokoch sa na Slovensko vracia Milan Rastislav Štefánik v prvom celovečernom trikovom filme podľa skutočných udalostí pod názvom Cesta do nemožna. Dobrodružno-životopisný film prichádza do kín 30. októbra. Milan Rastislav Štefánik sa v podaní herca Tomáša Mischuru vo filme ukáže ako intelektuál, generál, politik, cestovateľ, vedec, vynálezca, astronóm, národný hrdina aj kúzelník, milovník žien a bonviván. Divákovi zavedie do svojho bohémneho života v Paríži na začiatku minulého storočia, do vojenských misií počas prvej svetovej vojny, na expedíciu na Mont Blanc aj na Tahiti, kde nafotí prvý akt v našej histórii, či na rokovaní priamo za stôl s Benesom a Masarykom o vzniku prvej Československej republiky.

Štefánik v kine

„Štefánik je gigant slovenských dejín. Jeho osobnosť má zásadný význam pre každého Slováka. Jeho obrovský podiel na vzniku ČSR je často podceňovaný. Práve Štefánik bol ten, ktorému môžeme byť vďační, že sme sa nerozplynuli a nestarili v kotle národov Európy po prvej svetovej vojne. Štefánik bol iskrou, ktorá zapálila dušu slovenského národa na ceste k vlastnému zrodeniu,“ povedal pred premiérou producent a kameraman filmu Michael Kaboš. Osobnosť M. R. Štefánika je podľa neho pre súčasníkov pomerne málo známa: „Presnejšie nedokážeme dať jeho život do historických súvislostí. Na jednej strane je najväčším Slovákom, na strane druhej ho však málokto pozná.“

Tvorcovia, podľa ich vyjadrení, chcú vo filme odhaliť aj neznáme momenty zo Štefánikového života plné drám, emócií aj humoru, ako ich zažil alebo mohol zažiť samotný Štefánik. Vychádzali pritom z autentických historických materiálov, osobných spomienok, denníkových zápiskov a fotografií, ktoré spracovali do filmových scén. Rozhodli sa pre trikovú formu, ktorá kombinuje živú hereckú akciu s digitálnou animáciou vytvorenou v štúdiu a s dokumentárnym archívom. Hrdinov snímky stvárňili herci, filmári ich pomocou animácií vložili do štylizovaného výtvarného sveta naprieč kontinentmi. Náročná postprodukcia trvala takmer dva roky. V tíme boli skúsení autori, ktorí sa podieľali na oceňovaných a vizuálne inovatívnych filmoch True Štúr a Alois Nebel.

Cesta do nemožna vznikla ako slovensko-česká koprodukcia, film vzišiel zo súbehu námetov RTVS k štému výrobu úmrtia M. R. Štefánika. Snímku produkuje slovenská spoločnosť Media film s českou Kabos Film & Media spoločne s Českou televíziou, RTVS a animátnym štúdiom Tobogang.

„Štefánik bol fascinujúca osobnosť. Od začiatku sme však vedeli, že nechceme robiť klasický životopisný film. A že nemôžeme obsiahnuť všetky aspekty jeho života, pretože bol taký pestrý, až by to vydalo na niekoľkodielný seriál,“ povedal v tlačovej správe režisér a animátor Noro Držiak. Štefánika film ukáže aj v situáciách, ktoré divák bežne nemal možnosť vidieť, pretože ho pozná viac-menej len ako postavu v generálskej čiapke. Generál mal však mnoho tvári, ale všetky spájal zmysel pre humor, ktorý sa ťahne aj týmto filmom.

(ĽJ)

Naplnený život sa má prežiť s priazňou Fortuny s dobrou knihou a hudbou

Peter HORVÁTH – muž dvanástich ministrov

Zhovárал sa Ivan KRAJČOVIČ – Foto: autor

Nie každému sa podarí s uspokojením skonštatovať, že svoj osobný a pracovný život prežil úspešne a naplne. Historik, geograf, muzeológ a publicista Peter HORVÁTH stál okrem iného v rámci svojej profesie po boku dvanástich slovenských ministrov kultúry na úseku múzeí, galérií, knižníc a najmä v oblasti ochrany kultúrneho dedičstva na pozíciách generálneho riaditeľa sekcie umenia, riaditeľa odboru múzeí a galérií, ministerského a hlavného radcu. Nikdy nebol v nijakej politickej strane. Doteraz je v oblasti kultúry aktívny. Moderoval galaprogram Trnavské dni a nateraz realizuje projekt Trnavský panteón, čo je voľný cyklus rozhovorov s osobnosťami kultúrneho a spoločenského života rôznym spôsobom spätými s malým Rímom.

• **Maturovali ste na Gymnázium Jána Hollého v Trnave. Aký je to pocit chodiť do školy, ktorú absolvovali dramatik Ján Palárik, herci Jozef Adamovič, Karol Čálik, Soňa Valentová, redaktor Gabo Zelenay, výtvarník a literárny teoretik Oskár Čepán, zakladateľ slovenského moderného sochárstva Ján Koniarek, arcibiskup Stanislav Zvolenský, kňazi Anton Srholec aj Anton Hlinka? Vnímali ste už vtedy tieto mená?**

Vždy, keď prechádzam okolo pre mňa posvätné budovy trnavského gymnázia, sa mi odvíja mozaika spomienok na študijné roky. Je prirodzené, že sme si v tom čase okrem študentských lapálií neuvedomovali historický význam tohto stánku, v ktorého múroch študovali desiatky osobností Slovenska. Ich mená naplňajú heslá našich encyklopédií. Samozrejme, v tom čase sme vedeli iba o dvoch menách osobností, čo tu študovali: boli to Mikuláš-Schneider Trnavský a prvý predseda Matice slovenskej Štefan Moyses, ktorého pamätná tabuľa je na fasáde budovy. Mohol by som však spomenúť aj mená našich veľikánov, ktorých študijné roky sa spájajú s Trnavou – Ján Hollý, Anton Bernolák, Adam František Kollár, Zoltán Kodály, ďalej Blahoslav Hečko, Vojtech Mihálik, Viliam Turčány a tiež Miroslav Válek. Dnes ich už zaznamenávame niekoľko stoviek. A tak som v tejto budove i ja v roku 1960 zanechal svoje maturitné tablo.

• **Ku kultúre ste mali vždy blízko. V roku 1966 ste pripravili koncert bigbitovej kapely The Breakers na doskách Trnavského divadla. Príznačné pre tú dobu, vystúpenie, ktoré malo veľký úspech u divákov, vyvolalo obavy u ideologických strážcov spoločnosti. Aké mal koncert následky?**

V rokoch 1961–1965 som študoval na Filozofickej fakulte UK v Bratislave. Popri dosť náročnom štúdiu (história – geografia) som sa pohyboval po večeroch medzi hudobnými celebritami, známymi v tom čase. Doma ma očakávali nahrávky domácich i svetových hitov, ktoré sa mi podarilo nahráť na môj magnetofón Sonet duo. Tie som získaval od priateľov – Mariána Vargu, Fedora Freša, Deža Ursínyho a iných ľudí z tejto branže. Jedného dňa som sa rozhodol, že využijem svoju záľubu. V tom čase som dostal ponuku od mladej skupiny The Breakers, aby som ich manažoval. Podarilo sa mi čosi mimoriadne, zabezpečiť ich vystúpenie v honosnej sále Trnavského divadla. Koncert dopadol nad očakávanie, no netušili sme, že úspech má aj svoju druhú tvár. Miestni ideológovia zasiahli, prekážali im dlhé vlasy hudobníkov, a tak sa úspešná éra bigbitu v Trnave pretrhla. Paradoxom však zostáva skutočnosť, že skupina The Breakers hrá už vyše päťdesiat rokov a ich vystúpenia našli ohlas v médiách i zahraničí.

• **V rokoch 1968 – 1970 ste študovali na Filozofickej fakulte Univerzity Jána Evangelistu Purkyně v Brne, kde ste ukončili postgraduálne štúdium a získali akreditáciu pre muzeológiu medzi prvými absolventmi zo Slovenska. Bol vaším cieľom študovať práve tam?**

Peter HORVÁTH má interesantný profesijný životopis, v ktorom prekvapuje najmä skutočnosť, že ako nestranník „prežil“ na ministerstve dvanástich ministrov...

Po ukončení štúdia na UK Bratislava som nastúpil do Západoslovenského múzea v Trnave, kde som sa ocitol medzi osobnosťami múzejníctva, ako boli legendárny archivár s rakúskymi koreňmi Ovidius Faust, historik Vlado Zuberec či etnografka Drahomíra Pillová. Pri nich som pričuchol k tomuto fachu. Osud mi navyše nahral šancu. Naše múzeum bolo centrálnym metodickým pracoviskom pre sieť múzeí západného Slovenska, takže sem smerovala pozvánka na postgraduálne štúdium muzeológie, v tom čase nového vedného odboru. Pre jedného uchádzača! A tak som sa ocitol v Brne, kde som toto štúdium úspešne absolvoval ako jeden z troch Slovákov s certifikátom – muzeológia/umelecká história. Musím však podotknúť aj smutný fakt, že z devätnástich frekventantov tohto štúdia vyše polovicu nepripustili k záverečnej obhajobe pre ideologické previerky. Nastal čas normalizácie a ja som mal šťastie ako nestranník, že ma tieto čistky nezasiahli.

• **V roku 1986 ste sa stali pracovníkom ministerstva kultúry, kde ste pôsobili plných dvadsať rokov až do roka 2006. Tých ministrov sa tam za ten čas vystriedalo dvanásť. Ako sa udiala táto veľká zmena vo vašom profesijnom živote?**

Keď som sa domnieval, že som „dozrel“ vo svojich aktivitách, musel prísť zákonitý zvrat. Je to slovenský fenomén, že ľudia, ktorí presahujú svoj región, stanú sa nepohodlní. Jedného dňa mi z vrátnice múzea zavolala služba, že „je tu nejaký papaláš... Príďte ho, prosím, privítať a sprevádzať...“ Vo vchode múzea stál minister kultúry Miroslav Válek. V tom čase nebolo zvykom, aby ministri chodili do regiónov! Pamätám si, že som bol v rozpakoch, keď predom mnou stál môj „kultový básnik“. Z ponuky muzeálnych expozícií si vybral moju výstavu Človek a meranie času. Bola to prezentácia historických hodín od 16. do 20. storočia a textová časť komplexu dejín merania času a historických kalendárov. Minister bez mrknutia brvou sa podpísal do knihy návštev a pri podávaní ruky mi povedal nezabudnuteľnú vetu. „Ak máte odvahu cestovať z Trnavy do Bratislavy... sledujte termín výberového konania...“ Doma som si to premyslel a pevne sa rozhodol. Stal som sa „vlakárom“ a pracovníkom

ministerstva kultúry. Odrazu ma zdravili aj tí, ktorých som nepoznal...

• **Ministri Miroslav Válek a Pavel Koyš boli funkcionári komunistickej strany, vy ste však nikdy neboli členom strany. Ako ste dokázali na vysokých postoch na ministerstve prežiť? Nelanárlili vás na strániku knižku, či už komunistickú, alebo neskôr na inú?**

Na svoj post na ministerstve som nastúpil ako stážista a práve v tom období sa to akosi spoločensky začalo meniť. Nastalo rozporné obdobie, mnohí boli neistí na svojich postoch, a tak sa neriešili nejaké kádruvačky. Spomínam si na prvú

neho teoretika P. Števéčka: „Miroslav Válek nikdy neministroval – ale ministroval.“ V čase, keď som mal možnosť bližšie spoznať Miroslava Válku, som si iba potvrdil, že je čímsi ojedinelý a nedefinovateľný už svojím zjavom. Mnohým prekážalo, že „trčí“ z radu – bol „pán niekto“. Napokon v kritických rokoch pomohol nezištne zachrániť kariéru desiatkam umeleckých osobností (Marián Varga, Milan Kňažko či Jaroslav Rezník st. a ďalším...). Mnohí spájajú urýchlenie pádu bývalého režimu s vyhroteným postojom ideológie s vierou a vôbec postojom voči väčšine národa, ktorý sa vymkol z okov režimistov. Získal som osobné poznanie, že Miroslav Válek nezodpovedal za činy, ktoré sa diali v marci

Ministerstvo kultúry sídlilo v bývalom režime na Suvorovovej ulici, ktorá je dnes premenovaná na Dobrovicovu, a s „novými časmi“ dostal rezort štýlovú budovu Tatrabanky, postavenú podľa projektov skvelého architekta M. M. Harmince, na terajšom Námestí SNP.

pracovnú poradu, kde som sa dozvedel, že zo sto päťdesiatich pracovníkov ministerstva je 91,2 percenta členov strany. Bol som v totálnej menšine! Mój priateľ mi vždy zdôrazňoval: „Ak ti chýbajú dve knižky – stránica a vkladná – si nula!“ Odolal som pokušeniu zvýšiť si spoločenské body a zostal som radovým občanom.

• **Miroslav Válek bol najdlhšie slúžiacim ministrom v rezorte kultúry. Ako ho hodnotíte? Mnohým ľuďom pomohol, ale podporoval vtedajší režim. Debatovali ste spolu aj na politické témy?**

Bol by som neúprimný, ak by som poprel svoj vzťah k Miroslavovi Válkovi. Vnímam som jeho aktivity pri zakladaní tzv. Trnavskej básnickej skupiny (1955/1956), ktorú dnes nazývame konkrétisti. Vo svojej knižnici mám jeho Dotyky, Príťažlivosť, Nepokoj či Milovanie v husej koži alebo Zakázanú lásku. V pamäti pracovníkov ministerstva je epizóda, keď ráno zvonil ministrovi horúci telefón z Ústredného výboru KSS, vraj súdruh Pezlaré pení, že na obálke jeho knihy je umelecký akt ženy, čo je nemravné. Válek prehryzol zlostne cigaretu a zareagoval: „Súduhovia na ÚV sa asi rozmnožujú opelovaním... (!)“ Známý je tiež jeho výrok: „Na kultúru nedoplácame – doplácame na nekultúrnosť.“ Oceňujem citát literár-

1988 pri krutom potlačení pokojnej manifestácie veriacich. O tom sa rozhodlo niekde inde! Naopak, Válek sa výrazne pričínil o to, aby v roku 1977 bola vyhlásená samostatná cirkevná provincia, a tým sa Slovensko vyčlenilo hranicami od Maďarska a Ostrihomu. Válek rezignoval, lebo nedokázal zniesť tlak a predvídaj, že udalosti pôjdu iným smerom. Pri súkromnom stretnutí zavše opakoval vetu: „Urobil som v živote toľko chýb, že mi u žiadne nezostali...“

• **Potom sa dostal k ministrovanu herec Ladislav Chudík. Poznali ste sa predtým? Aký bol minister? Prečo tak skoro odišiel?**

Novembrové udalosti sa odrazili na ministerstve rozvratom. Mnohí pochopili, že ich šanca je zmeniť breh prúdu rieky a preskočili na druhý breh. Všimam som si tie tváre, ktoré prezliekli kabát a na golier si pripli „večko“. Nie vždy mali pevnú chrbtovú kosť. Ladislava Chudíka by som označil za svetlý zjav – osobnosť, ktorému neprislúchal titul ministra. On zostal vždy ušľachtilým gentlemanom scény a úrad nebol v jeho repertoári. Po troch mesiacoch opustil s trpkým úsmevom ministerstvo a ticho sa vrátil na dosky SND. Ja mu osobne vďačím, že mi dal dôveru a povýšil ma do najvyššieho rangu úradu. Agenda múzeí a galérií a ochrany

kultúrneho dedičstva sa mi na dve desaťročia stali srdcovkou.

• **Zúčastnili ste sa po roku 1989 na mnohých rokovaníach na usporiadanie kultúrneho dedičstva Slovenska, ktoré sa nachádza na území iného štátu. Zvlášť významné boli rokovania s Českou republikou. Dalo sa dosiahnuť viac alebo mali rokovania aj svoje mantinely?**

Toto obdobie bolo veľmi zložitá. V rokoch 1991 – 1995 sa postupne rokovalo s Českou republikou, čiastočne s Maďarskom a Rakúskom. Českým kolegom sme predložili jedennásť požiadaviek. Kým my sme to mysleli úprimne, oni boli legislatívne pripravenější a vždy sa našli „zádrhy“. Napokon sme uhrali štyri požiadavky, medzi ktorými je známe prinavrátanie Bojnického oltára, ktorý sme síce získali, ale mnohí nevedia, že sme museli do Prahy vrátiť niekoľko gotických exponátov zo Slovenskej národnej galérie. Maďarskí kolegovia presadili európsku tézu – nech všetko zostane „status quo“ – a oni i Rakúšania slúbili, že budú exponáty zo Slovenska aspoň označovať dvojazyčne s uvedením slovenskej lokality. Jediný partner, čo sa zachoval slušne, bola Svätá stolica. Vyhovela slovenským požiadavkám a umožnila vybraným bádateľom študovať v „secret archive Vatikánu“.

• **Pôsobili ste ako poradca v Národnej banke Slovenska pre emisiu pamätných mincí, v heraldickej komisii Ministerstva vnútra SR pre realizáciu erbov miest a obcí Slovenska, teraz ste v návrhovej komisii Ministerstva dopravy, pošty a telekomunikácií SR pre emisiu slovenských poštových známok. Na čo ste hrdý z pôsobenia v týchto „úväzkoch“?**

Keďže v čase môjho pôsobenia na ministerstve som bol jediný historik, tak som dostal nomináciu do viacerých odborných komisii. Na túto činnosť mám mimoriadne emotívne spomienky. Spomínam si na nadšenie komisie pri presadzovaní prvých razieb pamätných mincí a medailí v čase formovania samostatnej Slovenskej republiky. Mám skromnú zásluhu na tom, že sa mi podarilo spojiť s autorom prvých návrhov slovenských papierových peňazí a presadiť na reverznú stranu dvestokoruny (averz A. Bernolák) trnavskú vedutu. V heraldickej komisii je mojou úradnou stopou v súpisne schválených realizovaných ideový návrh súčasného erbu Trnavskej župy – výtvarný návrh je od majstra Williama Schiffera. Krásne spomienky ma viedu na prácu v návrhovej komisii na emisiu poštových známok Slovenskej republiky. Hreje ma pocit, že mnohé poštové známky dosiahli najvyššie svetové počty. Treba zdôrazniť, že Slovensko je „svetovou“ veľmocou tvorby známok!, ktorá je zvyčajne mnohými oceneniami. Mňa iba teší, že aj moje návrhy a podnety našli všeobecný súhlas.

• **Vyšla o vás aj knižka pod názvom Pod krídlom Fortuny, v ktorej odkrývate svoje názory, životnú filozofiu a prácu. Fortuna je meno bohyne náhody a osudu, ale aj šťastie. Hodnotíte svoj život ako naplnený a šťastný?**

Táto knižka je mojím vyznaním po dovŕšení životného jubilea sedemdesiatky. Každý musíme v tomto veku poďakovať Božej prozreteľnosti, ktorá nám dopriala dožiť sa tohto veku a navyše ak máme šťastie aj v kruhu svojej rodiny. Dnes, keď odpovedám na vaše otázky, mám už o šesť rokov viac. Usilujem sa žiť aktívnym kultúrnym a spoločenským životom pri dobrej knihe a dobrej hudbe. A tá Fortuna skutočne si vzala nado mnou patronát, ale musím sa snažiť aspoň poodhaliť, aké je jej skryté tajomstvo v trnavskom znaku, ktorého kruhopis v preklade znie: Pečať mešťanov Trnavy – s kolom Fortuny (šťastie a záhady?).

Ekonomická situácia matičnej inštitúcie bola ku koncu vojny vysoko pozitívna

Matica slovenská v rokoch 1944 – 1945

Peter MULÍK – Foto: archív MJS

Valné zhromaždenie Matice slovenskej v roku 1944 sa konalo 7. mája 1944 v Hlinkovom Dome v Nitre. Správca Jozef Cíger Hronský vo svojej správe, ktorá bilancovala aj štvrtstoročie od oživotvorenia MS, akoby bol jasnozrivý cítil budúce ťažkosti, zdôraznil, že moysesovsko-kuzmáňovskú ideu bolo dakedy ľahko vyslovovať, ale nebolo ju vždy ľahko aj zachovávať. MS však urobila všetko pre to, aby ju uplatňovala a s čistým sýtím vstúpila do ďalšieho štvrtstoročia.

J. C. Hronský sa zvlášť zamerával na posledných päť rokov existencie MS v samostatnom štáte, kde nijako neskrýval aj negatívne stránky jej vzťahu k štátu. Musel priznať, že „i v týchto časoch vyskytli sa azda nedorozumenia i veci nemilé; nemusíme váhať, že nás mrzí, že nás bolí, keď spomíname na štátny rozpočet, do ktorého sa MS ešte dosiaľ nedostala...“. No jedným dychom hovorí aj o tom, že „musíme byť spravodliví, čestní a úprimní, musíme hovoriť celú pravdu, povedať ju, aká je, že ak azda priamo nedostáva sa MS pomocnej ruky, nepriamo sa jej to v bohatej miere vynahrádza“.

■ INICIATÍVA PREZIDENTA

Ako príklad uviedol osobnú iniciatívu hlavy štátu, vďaka čomu sa zabezpečil prvý milión Ks pre mohutný stavebný plán MS, nad ktorým si prezident zobrať aj záštitu. Rovnako vláda SR mala porozumenie pre MS tým, že jej ministri (vnútra a dopravy) umožnili rast nadácií MS z príplatkov zo vstupného do kín a z predaja poštových známok.

Nevyhol sa ani aktuálnej politickej situácii, pričom vojnový stav považoval „nie za čas na okázalosti ani hlučnosť, ale za čas práce, keď sa nesmie strácať ani chvíľku, ani príležitosť, ani energiu, čo by strácala z pracovných povinností a zmešoval sa výkon slovenského zveľa-

LETOPISY

ďovania na rozhraní dejín Európy a sveta, v časoch, keď sa náš svetadiel stal veľkým bojiskom o budúcnosť a veľkým trasoviskom“.

Skutočnosť, že miestom konania valného zhromaždenia bola staroslávna Nitra, ktorú maďarizátori chceli zneužiť ako centrum odnárodnenia Slovákov, nebola náhodná. Hronský hovoril, že sem prišli manifestačne prejavovať, že „časy zloby sa pominuli, že spravodlivosť zvíťazila, že slovenský duch zmietol príkoria“. Vyjadril istotu, že na zhromaždených hládí duch Jána Kollára, ktorý v roku 1849 „iste po dobrom uvážení, iste s pohľadom na minulosť slovenskú navrhol viedenskej vláde, aby slovenské vojvodstvo dostalo za sídlo túto staroslávnu slovenskú Nitru“.

Z prívetu mešťanostu Nitry a poslanca Slovenského snemu Františka Mojtu si hodno všimnúť narážku na aktuálnu politickú situáciu, reflexiu národa a štátnosti, lebo okrem iného povedal: „Aby sme neplatili ako novopečený národ, ktorý stvoril veľký vodca nemeckého národa Hitler, ale ako národ, čo nadväzuje na svoju minulosť bez akejkoľvek priepasti. Keď tradícia, tak nesmieme tú našu tradíciu umelým spôsobom nejak pretrhávať a nesmieme veľmi zdôrazňovať, osvetľovať naše slabiny. Slabiny má každý človek, každý národ, máme ich aj my.“

Oficiálny delegát Jednoty svätého Cyrila a Metoda prof. J. Murín sa vyjadril aj k závažnej otázke etnicity gréckokatolíkov a konfesionalizmu. Názvom spolku „Jednota“ sa podľa neho chcel vyjadriť celý jeho program, že jeho členovia patria k jednotnému slovenskému národu a že nikto nemá Slovákov deliť na náboženskú podkladu. Zdôraznil, že „Slováci gréckokatolíci tvoria dosť značnú časť slovenského národa“, hoci mnohí im to upierali a hovorili, že nepatria k slovenskému národu, aj keď slovensky myslia a cítia, a to nielen vo vlasti, ale aj v zámorí, kde ich žije veľká časť, a s ktorými tvoria takmer tristotísícovú časť slovenského národa.

■ VO VÍRE UDALOSTÍ

Turčiansky Svätý Martin sa stal jedným z centier vojenských aktivít počas bansko-bystrického povstania (august

Významnejšia časť matičných činovníkov na čele s legendárnym správcom Jozefom Cígerom-Hronským (uprostred s okuliarmi) sa postavila proti SNP. Odsudzovali povstanie ako útok proti slovenskej štátnosti. Na snímke je Hronský medzi pracovními lesnej železnice v čase pred svojou vynútenou emigráciou.

V Matici slovenskej boli jej predstavitelia rozdelení v podpore Slovenského národného povstania. Časť matičiarov ozbrojený konflikt podporovala. V budove Neografie v Martine dokonca spustili povstalecké vysielanie rozhlasu. SNP podporoval aj matičiar a evanjelický kňaz Jozef BUČKO.

– október 1944), ba priamo v meste sa odohrali udalosti súvisiace s likvidáciou nemeckej vojenskej skupiny, ktorá sa vracala z Rumunska do Nemecka, a nepriamo spôsobili nemeckú vojenskú intervenciu. Matiční pracovníci boli však priamo vtiahnutí do víru udalostí. Časť činiteľov a pracovníkov Matice slovenskej sa aktívne zapojila do povstania a utvorili novú armádu inštitúciu Zbor osvetových dôstojníkov, ktorej veliteľom bol J. Štefánik. Tí, čo ostali lojalní myšlienke slovenskej štátnosti, sa združili okolo správcu MS Jozefa Cígera Hronského.

Martinský povstalecký národný výbor neuznal Hronského za správcu MS, ba dokonca ho septembri 1944 nechal zatknúť. Národný výbor sa pokúšal vymenovať nového správcu (menovanie dekrétom vystavil na Jána Martáka, Júliusa Barča-Ivana a Jána Bodeneka), ale keďže sa všeobecne uvedomovala provizórnosť situácie vytvorenej povstalcami, nikto si netrúfal prijať takto naoktrojovanú funkciu správcu MS. Medzi členmi Slovenskej národnej rady v povstaleckej Banskej Bystrici sa vyskytli návrhy (komunistickí funkcionári), aby sa Matica slovenská rozpustila. Gustáv Husák nezaradil však tento bod na rokovanie SNR. J. C. Hronský po skončení vojenských operácií opäť pokračoval vo svojej činnosti. Po obsadení Košíc Červenou armádou Slovenská národná rada opäť dostávala podnety od niektorých matičných predstaviteľov. Tentoraz ju, ako aj predstaviteľov česko-slovenskej vlády žiadali o zachovanie Matice slovenskej.

Existencia prvej Slovenskej republiky bola diplomatickými a vojenskými aktivitami jej neprajníkov od roka 1943 ohrozená. Koniec vojny, resp. prechod frontu cez Slovensko a jeho vojenské obsadenie Červenou armádou, znamenal aj faktický koniec štátnosti, ktorá napriek tomu, že nevznikla ako výsledok vojenských operácií druhej svetovej vojny, prestala byť akceptovaná. Matiční predstavitelia, ktorí podporovali slovenskú štátnosť, tušili v nastolenom stave možné represá-

lie proti sebe. Aj keď neboli predstavitelmi štátnej politickej moci a boli si vedomí, že sa ničím neprevínili, volili podobne ako veľká časť slovenskej inteligencie odchod do exilu. Medzi emigrantmi boli aj správca Matice slovenskej Jozef Cíger Hronský, slovenský historik František Hrušovský, literárny historik Stanislav Mečiar, výtvarník Jozef Cincik, spisovateľ a prekladateľ Koloman Geraldini, spisovateľ Štefan Gráf, matičný referent Ján Okál a mnohí iní. Matiční činitelia tvorili silný potenciál slovenského exilu.

■ V NOVÝCH POMEROCH

Prechod frontu spôsobil zásadnú zmenu v správaní matičiarov, čo ostali na Slovensku. V Archive MS sa nachádza nedatovaný dokument pod názvom Matica slovenská na nových cestách?, ktorý však skôr svedčí o regrese než o prograse v línii národnej emancipácie. Hoci sa MS označuje za „našu najväčšiu kultúrnu ustanovizeň“, pochybuje o jej ozdravení, pokým „neuverí, že utajené bacily fašistickej nákazy nebudú šíriť starú rakovinu a ohrozovať našu slovenskú budúcnosť“. Slovenskú budúcnosť vidí v obnovení čechoslovakistického ducha. Velebí T. G. Masaryka a ľutuje ho, akú neúctu zažívala jeho pamiatka počas prvej Slovenskej republiky, a zároveň sa pýta, či bude hlava štátu (E. Beneš) a jeho vláda v MS „podľa dobrých mravov poriadnej spoločnosti uctievaná“.

Valné zhromaždenie 12. mája 1932 urobilo podľa autora textu z MS „hniezdo priprav pre zradu“ a pýta sa: „Bolo toto hniezdo vybrané?“ Celej MS vyčíta kolaboráciu, propagandu „zradcovstva a vrahovstva“, zhanobenie mena správcu MS J. Škultétyho (vstupom do HG) a zdeptanie Štefana Krčmeryho. Najväčšiu sprišku výčitek dokument vrhá na J. C. Hronského. Vyčíta mu jeho pôvodné odrodilctvo (jeho údajné pôvodné prievziská Zieger, Garami), finančné defraudácie (nevýučtoval svoju americkú cestu, za americké peniaze si postavil dom, vykradol matičný archív a pod.). Matica

sa pod vplyvom jej predstaviteľov zvrhla na „nacistické nakladateľstvo“, Geraldini a Mečiar boli nacistickí udavači, Mečiar navyše ilegálne pracoval proti ČSR v prospech Poľska. Aj J. Martákoví vyčíta, že vítal ministra slovenskej vlády slovami: „Teraz už Jiskrovi husiti neprznia našu slovenčinu,“ okrem toho bol funkcionárom HG. Hirner bol v ústredí HG kultúrnym referentom. Preto autor textu žiada dôrazné čistky v MS, lebo jej členmi výboru bol A. Hlinka, J. Buday, Florek, Pöstényi, F. Durčanský, J. Tiso a ďalší.

Dokument hodnotiaci vývoj MS od 12. mája 1932 do 14. marca 1939, ktorý bol napísaný po prechode frontu, ale ešte pred prvým povojnovým valným zhromaždením MS (26. augusta 1945), vidí opäť nástup protičeskoslovenských živlov na valnom zhromaždení 1932. Nazýva ho „mrzkým činom“, ktorý sa slávnostne pripomína na valnom zhromaždení 12. mája 1939, a preto údajne rezignoval Ján Vanovič z postu predsedu MS. MS išla potom už po „klzkej ceste“ pod vedením „dobrodružnej a zradcovskej kliky“. Cíger Hronský poslal po napadnutí ZSSR z valného zhromaždenia telegram „bojujúcej Slovenskej armáde“. Za najväčšie poklesnutie MS považuje súhlas výboru MS s udelením Veľkokríža rádu Slovenského kríža prezidentom republiky J. Tisom správcovi MS Jozefovi Škultétymu ako znak uznania jeho zásluh o Slovenskú republiku. To svedčí o chorobnej nevrátnosti autora citovaného textu proti slovenskému emancipačnému procesu.

■ OBJEKTÍVNEJŠÍ POHLAD

Pri objektívnom hodnotení matičných aktivít v rokoch 1939 – 1945 dospievame k iným poznatkom ako zaujatí kritici slovenskej štátnosti. Aj pri pohľade na členskú základňu vidíme pozitívny trend. So vznikom prvej Slovenskej republiky pominuli doktoré obmedzenia pre verejných a štátnych zamestnancov, týkajúcich sa členstva v MS, a preto veľký počet žandárov, vojakov a štátnych zamestnancov rozmnožil rady matičných pracovníkov. Za krátky čas narástol počet matičiarov na päťdesiatštyri tisíc a v roku 1945 dosahoval sedemdesiatštyri tisíc členov. Tento stav sa podarilo dosiahnuť aj vďaka vytváraniu nových miestnych odborov MS. Oddelenie MS pre veci členské bolo postavené pred nové národné úlohy, na čo nebolo kapacitne pripravené. Pre lepší styk s matičnou základňou sa plánovalo vytvoriť vo väčších mestách matičné sekretariáty a následne začať s výstavbou tristo kioskov MS, ktoré by obsahovali menšiu alebo väčšiu výstavnú sieň s knihami, obrazmi, reprodukciami, časopismi, kde by sa doručovala a distribuovala matičná tlač, vyberali podiely a slúžili by ako priestor pre miestne sekretariáty MS, ktoré sa mali nazývať Svetlicami Matice slovenskej. Na tento projekt bolo pripravených dvadsať miliónov Ks. Nezávisle od tejto iniciatívy vznikli knižkupectvá MS (Bratislava), resp. výdajne podielov MS.

Zriadenie matičných sekretariátov v regiónoch rokoch 1942 – 1943 narazilo na určité politické problémy. HSLS túto paralelnú štruktúru vnímala ako konkurenciu, najmä v oblasti osvety. Zvýraznili sa zvlášť po tom, keď MS odmietla zlúčenie svojich miestnych odborov spolu s celou členskou základňou s miestnymi organizáciami HSLS.

Podstatnou zmenou v postavení MS v slovenskej verejnosti bolo jej celospoločenské akceptovanie. Jej čelní predstavitelia mali vplyv na rozhodovacie procesy v štáte, čo prinášalo svoje ovocie. Príkladom dobroprajnosti verejnosti voči MS bolo napríklad prijatie myšlienky založenia základiny v prospech nových

Sídelná budova Matice slovenskej

budov MS, ktorá bola vyhlásená pri príležitosti deväťdesiatky doživotného správcu MS prof. Jozefa Škultétyho. Štátne úrady súhlasili, aby sa do základiny prispievalo aj z tzv. kinopriplatkov, čo v priebehu pár týždňov pomohlo zozbierať pre Základňu Jozefa Škultétyho takmer milión Ks. Ďalší milión sa získal z príspevkov jednotlivcov, miestnych odborov MS a právnických osôb.

Napriek problémom so zásobovaním a všetkým okolnostiam, ktoré súviseli s vojnovým obdobím, MS uskutočnila výstavbu nových administratívnych budov, kde bola umiestnená tlačiareň, sklad kníh a papiera, banková tlačiareň, trezory na cenniny, nachádzala sa tam veľká sieň na slávnosti, siene na stále výstavy a matičné knižkupectvo, zasadacie dvorany a priestory pre matičné vysielanie Slovenského rozhlasu. MS sa stala majiteľom účasťín Slovenského rozhlasu. Hronský odhadoval, že celková výška investícií dosahovala dvadsaťpäť miliónov Ks.

■ ROZVOJ TLAČE

Pri technickom zabezpečení dobrej tlače bolo potrebné investovať do tlačiarní. Práve v tomto období sa MS postavila na vlastné nohy. Tlačiarenské stroje pre MS zabezpečili slovenskí krajanovia z USA hneď po roku 1918. Tie však neslúžili svojmu cieľu. Tlačiarenské stroje, čo sa nachádzali už vo veľmi zlom technickom stave, dostali sa do MS a v jednej z martinských tlačiarní vznikla základňa pre modernú tlačiareň pod názvom Neografia. Celý technický park sa však veľmi rýchlo obnovil najmä vďaka subvencii Slovenskej národnej banky. Plochá knižná tlač bola rozšírená o tlač z hlby, čo sa dalo vhodne využiť pri jednofarebných a dvojfarebných publikáciách, na oset a na farebnú tlač. Bolo dobudované značne veľké reprodukčné oddelenie, primerane veľká knižhárňa, osobitná banková tlač so všetkým príslušenstvom. Tam uzreli svetlo sveta prvé slovenské bankovky, „ktoré boli tlačené na Slovensku, slovenskou farbou a na slovenskom papieri“.

Neografia si postupne rozšírila svoj výrobný program. Zakúpila a najnovšími strojmi zabezpečila zinkografiu a na uvedenie do chodu už čakali doktoré stroje na medografiu.

Ako spomína Hronský, počet pracovníkov MS presiahol päťsto ľudí a zdalo sa, že by ich bolo treba ešte viac. Finančná bilancia MS bola ku koncu vojny podľa jeho údajov vysoko pozitívna. Píše: „Nadobudlo sa vyše 80 miliónov majetku pre Maticu, majetku čistého, bez dlhov, bez záväzkov; naplnené boli knižné sklady, milióny ležali v polovyrôbkoch, zanechali sme len filmového materiálu pre tlačiareň a chemikálii vyše dvoch vagónov a do sto vagónov tlačového papiera.“

O pripravenosti na budúce matičné aktivity necháva Hronský takéto svedectvo: „Pre rok 1945 zmluvne, s plnou garanciou zabezpečené bolo práce za viac ako 50 miliónov a materiál pre toľkú výrobu bol už doma pod strechou. Čo sa s tým všetkým stalo? Nevie.“

S nostalgiou napísal svoje záverečné vyznanie: „Ale isté je, že torzom ostane veľké dielo slovenského rozmachu, lebo nemohlo byť dovŕšené, torzom i vtedy, keby sa nič nebolo zničilo z diela budovania. A keby sa zničilo z neho mnoho, mnoho, ako tuším, i tak ostane ešte vždy veľký pamätník aj v MS na časy slovenskej samostatnosti, na roky Slovenskej republiky...“

FEJTÓN

V súboji medzi slovenskou NAKA a švajčiarskou gardou – najmenšou armádou sveta ochraňujúcou pápeža a Vatikánsky štát – dá sa tipovať víťazstvo našich. Halapartňa proti pištoliam je ako jazdectvo proti tankom. To tu už bolo. Súboj NAKA a švajčiarskej gardy ešte nie, ale dá sa očakávať v rámci boja proti extrémizmu.

Republiku nedáme!

Na plagátoch istej politickej strany sa totiž objavila časť citátu Svätého Otca Františka. Ľudská rodina ako obraz Boha, muž a žena, je len jedna. Keďže NAKA začala vyšetrovanie citátu z plagátu ako extrémistického, dajú sa očakávať ďalšie politické a policajné kroky. Pápežský nuncijs arcibiskup Giacomo Guido Ottonello sa môže pripraviť, že ho naše ministerstvo zahraničných vecí predvolá na koberček. Pripadne ho označí za personu non grata. Republiku si rozvracat nedáme!

Možno sa naši elitní policajti oficiálne nahlásia na súkromnú audienciu u pápeža. Pripadne baranidom vyrazia Svätú bránu. Ako ste to mysleli, Svätý Otec, s tou rodinou? Tak muž a žena, hovorte. A kto s vami súhlasil? Zbor kardinálov? Tak si ich spíšeme a predvoláme, nech dajú vysvetlenie. Tuto mi to podpíšte.

Nevedno, čím myšlienka rodiny ako muža a ženy urazila osvietené hlavy, ktoré dali popud na vyšetrovanie. Tatiček Masaryk je údajne autorom výroku: „Rodina je základ štátu.“ Čo tým tatiček chcel povedať? Bol tiež extrémista? Vyšetrovať ho už je ťažké, možno by sa dalo skúsiť vyšetriť dedičov. Ak sa jeho extrémizmus potvrdí, socha v Bratislave pôjde dole. Na jej miesto pôjde socha Beriju a námestie sa premenuje na Námestie KGB alebo modernejšie na LGBT. Možno mu dá prednosť aj primátor Valo, ktorý chce význam SNP zmenšiť na prospech nežnosti. Veď nežnosť ako nežnosť, nie?

Ak vyhlásenie „rodina je muž a žena“ je extrémistické, protipól „rodina nie je muž a žena“ je konformistické a jedine správne? Alebo ešte nie je? Pravda, šesťdesiat percent detí sa rodí manželským párom. Na Slovensku. V Česku sa už každé druhé dieťa rodí mimo manželstva. Ročne sa u nás rozvedie dvanásťtisíc manželstiev. Pojem rodiny ako muža a ženy sa naozaj stáva extrémistickým. Čo sa rodenia a výchovy detí týka, celkom určite.

Je pravda pravdúca, že z pohľadu moslimov, mormónov a nemenovaného slovenského politika by citát mal znieť: rodina je muž a ženy. Možno v tom však vidieť ohrozenie verejného pokoja. Lebo počet manželiek zvyčajne sa rovná počtu svokier. Jedna lastovička ešte jar nerobí. Jedna svokra ešte nepredstavuje bezpečnostné riziko. Ale štyri a viac svokier? To už je oheň na streche. Memoáre mužov s veľa ženami, ktorí sa dožili požehnanej pokojnej staroby, by mali vychádzať knižne ako návod na použitie. Lebo veľa mravcov zabilo leva. Len Casanova sa dožil na Duchcove staroby, ale pokojná a šťastná nebola...

Milan ČASNOCHA MIKŠ

Malé návraty k veľkej histórii jedinečného slovenského fenoménu – drotárstva (2.)

Z drotárov sa stali podnikatelia i umelci

Ján ČOMAJ – Snímky: Emil SEMANCO

Zhruba pred dvesto päťdesiatimi rokmi mali drotárov Poliaci, Nemci, Francúzi, vyskytli sa aj v Španielsku, Maďarsku a Rakúsku. Ako drobné remeslo, často doplnkové. Málokedy vandrové. A roztrúsené. Svedectvom je skutočnosť, že sa v týchto krajinách nezaznamenal jediný drotársky cech. A nikde sa nestal etnografickým javom, a už vôbec nie národným fenoménom. Iba na Slovensku. Koncom 19. storočia sa slovenské drotárstvo už rozšírilo do sveta nielen putovaním drotárov, ich učňov – džarkov, a podomových predavačov ich výrobkov – hauzírov, ale i vznikom veľkých dielní, v ktorých slovenskí drotári, vlastníci podnikov, zamestnávali aj ľudí z domáceho obyvateľstva. Najviac takýchto manufaktúr založili slovenskí drotári v Poľsku, Rusku a USA.

Pre spišských drotárov bolo Poľsko cez kopec, pre kysuckých cez dva. Rozsiahly poľský vidiek bol dobrým trhom – ľudia mali záujem o drôtovanie hlinených hrncov a plátanie plechového a železného riadu, cínovanie nádob, pasce na hlodavcov, sitá, metličky na zátrepku a šlahanie, vešiaky a vešičky, drôtené mriežky na okná a rozličné potreby pre gazdovský dvor. Do módy prišlo cínovanie plechových, železných a medených nádob, keď sa zistilo, že styk potraviny s týmito kovmi znižuje ich biologickú hodnotu a je škodlivý pre organizmus. Naši drotári tak cínovali riad najmä vo vyspelých krajinách – v Nemecku, vo Švajčiarsku, v Belgicku, Holandsku, Anglicku... V Poľsku a potom v Rusku však pridávali, ak išlo o vonkajší povrch nádob a podnosov, do cínového prášku aj ortuť, čím podstatne zvýšili lesk pocínovaných plôch a drôtu. Pri poslednom čistení pocínovaného hrnca alebo povedzme misky na zákusky pridávali do vody trochu oleja – výrobok sa potom priam ligotal. V Poľsku bol o takýto tovar a prácu taký záujem, že už dielničky, sformované z niekoľkých drotárov – kamarátov, a ich pomocníkov nestačili. Tak vznikli prvé drotárske podniky.

VARŠAVSKÝ ZÁVOD

Prvé veľké manufaktúry našich drotárov vznikli v Katoviciach, Poznani a Vratislavi, rýchlo ich však prerástla veľká výrobná sit, sítiok, drôtených výrobkov pre domácnosť, pascí na hlodavcov, bytových dekoratívnych premetov a i. Jozefa Holánika-Bakela z Dlhého Poľa. Mal dvadsaťšesť rokov, keď raz s otcom drotárom videl na varšavskom jarmoku krásne drôtené košíky, nevydržal, povedal otcovi, že s drôtovaním praští, založil košíkársku drotársku dielňu a začal v kombinácii s rozličným drôtom a pocínovaným plechom vyrábať nevidane krásne a funkčné predmety do domácnosti. Pribral si pár ľudí, onedlho ich bolo dvadsiť, v roku 1910 už tridsať, v roku 1911 získali jeho drôtené koše a košíky Gran premio na svetovej výstave v Ríme a ešte ten istý rok aj na výstave v Rostove na Done, do prvej svetovej vojny bola jeho dielňa jednou z najväčších manufaktúr vo Varšave. V cudzine prežil štyridsať rokov, na Kysuce sa vrátil po prvej svetovej vojne, postavil si nový dom v rodnom Dlhom Poli – dnes je múzeum.

VELKÍ PODNIKATELIA

Veľa slovenských drotárov sa rokmi vypracovalo na podnikateľov. Povedzme Juraj Drndúl-Lepiš, narodený v roku 1844. Začínal ako džarek majstra Kadáka vo Viedni.

Vandroval po Rakúsku, naučil sa po nemecky, bol priateľ, dарило sa mu, peniažky mu v kapsičke milo zvonili, dovolil si zájsť aj do hostinca na guláš a štvrť pečňa chleba. To raz rozhodlo o jeho živote. Bolo to na švajčiarskej strane jedného údolia, v krčme našiel miesto pri stole mladých mužov, čo po celý čas rozprávali o Amerike, ako sa tam voda sype a piesok leje, stáda dobytky na pastvinách nezrátaš. Krásne dievčatá sa hrajú na terasách rančov, kade ideš, potkneš sa – hruda zlata! Rok ho ten sen neopustil, až sa ta vybral. Loď plná potkanov. Pascami na ne si zaplatil cestu. Písal sa rok 1860 a on mal šesťnásť, keď plavidlo dorazilo k americkým brehom. O dva roky sa vrátil. Na vršku začul zvony z dediny. Keď zbehol dole, zistil, že to zvonili jeho otcovi. Na cintoríne objal

Jozef HOLÁNIK-BAKEL sa „na staré kolená“ vrátil do rodného Dlhého Poľa, kde ešte pokračoval v remesle, ktoré rozvinul do umeleckej podoby.

Katalóg umeleckých drotárskych výrobkov pre poľských zákazníkov, veď Varšava bola jedným z ich známych produkčných centier.

Jeden z najznámejších a najpodnikavejších slovenských drotárov Jozef HOLÁNIK-BAKEL s takmer celou svojou rodinou pred svojím domom v Dlhom Poli.

matku a súrodencov a vyplakal sa nad otcovými hrobom. Cítil, ako sa všetci naňho dívajú. Uvedomil si prečo: mal ancúg, v akom nechodili ani úradníci zo Žiliny. A to ešte nevedeli o darčekoch pre rodinu a o peniazoch, čo by tučt drotárov v Prusku alebo Bavoroch nezarobil za päť rokov. Vyplatil dlžoby rodiny v konzume a otcove v krčme a trom mládencom z dediny – bratrancovi a kamarátom Vrábelovi a Čáničkovi kúpil lístky do Janova a šifkartu do Ameriky a vzal ich so sebou. Za svoj život bol Drndúl-Lepiš osemkrát doma, šesťnásťkrát preplával Atlantik, v tridsiatke mal najväčšiu drotársku dielňu v Amerike, v ktorej zamestnával štyridsaťdva pracovníkov len z okresu Veľká Bytča a ešte pár Američanov, v štyridsiatke vlastnil modernú továreň a v šesťdesiatke sa pobral domov. V Amerike organizoval zbierku na Maticu slovenskú, šesťdesiatjedenročný prešiel Ruskom, aby presvedčil našich drotárov ísť domov voľne, lebo je to naša národná potreba. Ťažko si predstaviť pri podobných aktivitách súčasného bohatého človeka.

Tomáš Kamas (ročník 1869) z Makova zakladal svoje drotárske dielne na Blízkom východe a v severnej Afrike až po historické Kartágo. Žil po celý svoj tulácky čas dva životy – jeden na Kysuciach s manželkou, rodenou Pičkárovou, druhý s arabskou moslimkou, pričom jedna o druhej nevedeli. Zomrel doma v roku 1952. V encyklopédii Osobnosti Kysúc sa uvádza aj drotársky podnikateľ s podobným osudom – Tomáš Fasunek, ktorý vlastnil manufaktúry v Djerbe, Tunise a Sfaxe.

Z Vysokiej nad Kysucou pochádzal drotársky podnikateľ Imrich Dotčár. Začal vandrami po Poľsku. Zázračne sa učil cudzie jazyky, aj ich výslovnosť, napríklad na vandrách v Prusku sa celé hodiny počas chôdze sám so sebou

rozprával po nemecky, napodobňujúc východopruský prízvuk, a keď už prišli na územie, kde žili Poliaci a Bielorusi, mel ich jazykom, až sa mu spolupútnici rehotali. Nakoniec premeral Rusko krížom-krážom až po Ural a starú Samaru. Tu si povedal – a teraz si splním sen každého drotára: mať svoju dielňu a strechu nad hlavou. Z haleny vypáral bankovky, väčšiu kôpku dal na stavbu príbytku a dielne, menšiu odložil na horšie časy. Po dvoch mesiacoch stála drevenica a za ňou murovaná dielňa. Okoliti peknou ruštinou ponúkal nevďaný sortiment drobností do kuchyne aj do pánskych izieb. Drôtené misy na ovocie, ozdobné vešiaky na klobúky, cedidlá ušité ako na mieru. Okolo roka 1880 sa začalo budovať verejné osvetlenie – plynové lampy. Konkurz na montáž, údržbu a prevádzku vyhral Dotčár. A keď to aj fungovalo, dobrá povest' firmy sa šírila doďaleka. A keď vybudovali osvetlenie v ďalších piatich mestách, s bratom, ktorý medzitým firmu posilnil, si vyrátali, že pri takom množstve svetiel sa im oplatí vybudovať vlastné petrolejové nádrže a dovážať jemný americký petrolej, ktorý nezanášal lampy a potreboval len minimálnu údržbu.

KRÁL SVETLA

Dotčár dostal meno Korol svetla – Král svetla. Mal nos na bohatstvo nafty pri Kaspiku. Písal sa rok 1860, keď začal skupovať pozemky v okolí Baku, kde sa predpokladala ropa. Už z prvej sondy tryskalo čierne zlato do výšav. Už vopred, pred ďalšími vrtní, vybudoval závod na spracovanie ropy. Pozemky zväčša patrili Tatárom a tí ich predávali lacnejšie ako Rusi, Arméni a Azerbajdžanci. V Samare mu už patrilo desať niekoľkopeschodových budov. Pozemky, ktoré kúpil pred piatimi rokmi od Tatárov a nevyužíval ich, predával osem- až desaťkrát drahšie

Nemcom a Angličanom. Iba na synov mu nezostával čas. Vyrástli z nich typy ruskej zlatej mládeže, ktorých jediným cieľom bolo mňať a prepíjať otcov majetok.

ZAČIATKY UMENIA

Dotčár sa stal sa jedným z prvých výrazných umelcov drotárskeho kumštu. Odcitujme pár viet z jeho úprimne napísaných spomienok, písaných po rokoch: „Drotárska krv zavšede nedá človeku pokoja a vábi ho späť k remeslu. Kde-tu niečo vycifrujem z drôtu a zašlem na galvanizáciu do Brna, aby som ukázal, že aj slovenský drotár by bol schopný pokroku, len keby mal k tomu priaznivé podmienky. Roku 1929 zliezol som po jednej hauzíre do našej slovenskej mekky – Turčianskeho Svätého Martina. Vošiel som do prvého domku, kde je spolk Slovenská práca. Obdivovali môj tovar a kúpili z neho pre trvalú výstavu slovenského priemyslu. Ďalej som sa vhabal do krásnej novej budovy. Je to štátny ústav pre zveľodovanie živnosti. Vyjde vedúci ústavu Z. Urban. Čech. Prijme ma vlúdne, tovar milo prezerá a vraví: „Pane dráteniku, měli bychom něco dělat s vámi a vy s námi. Ve vaší práci vidím kus lidového umění!“ V rozhovore si značil moje poznámky a žiadal ma, aby som mu poslal po jednom vzorke z nových vecí. Išiel som ďalej: Vidím ešte jeden krásny dom. Štefánikov ústav a Spolok slovenských žien Živena. Zaklopem a vojdem. Otvára mi jeden starší pán, F. Mareš. S tromi milými dámmami si obzrie tovar, dámy si kúpili dva malé kusky na ukážku. Poslal som z tej modernej drotárskej práce aj našim Rovňanom do Chicaga, San Francisca, New Yorku a inde...“

VZÁČNE DEDIČSTVO

Neopakovateľné dedičstvo po Holánikovi – umelecké remeslo i dom ako múzeum – zachoval po Holánikovi-Bakelovi jeho zať Jakub Šerik a najmä Šerikov pravnuke Juraj, obdivuhodný umelec drôtu.

Drotárstvo na umenie povýšil aj Alexander Hozák z Veľkého Rovného, ešte v roku 1973 si ho ako staručkého pána nahral na magnetofón novinár a spisovateľ Vladimír Ferko – tie spomienky sú neobyčajným svedectvom o jednom slovenskom a ruskom storočí, lebo majster Hozák mal len tri roky, keď prišiel s otcom drotárom do Kyjeva, o pár rokov neskôr otec prebral drotársky podnik v Odeze. Medzi prvými drotármi, ktorí sa pokúšali o trojrozmerné zobrazenie krás prírody, bol Jozef Kerak – z drôtu vytváral podoby koníkov, vtákov, šeliem, kvetov, stromov, rozprávkových bytostí, ale aj modely áut, lokomotív, lietadiel a vzducholodí... a napokon aj ľudí, verných drôtených portrétov a figúr osobností. Našťastie toto umenie neodišlo s ním, našlo si pokračovateľov – jedným z nich bol Ladislav Mikulík, ďalšími Štefan Mlich, syn majstra drôtu Ladislava Jurovateho Ladislav Jurovatý ml., autor známych drôtených plastik Jozefa Kronera či amerického kozmonauta slovenského pôvodu Eugena Cernana – Čerňana.

Dnes je drotárstvo už vlastne umeleckým remeslom a vo svojich vrcholných podobách umením. Práve toto prerastenie do krásna mu zaručilo život a budúcnosť.

O osudoch niektorých drotárov z čias ich veľkej minulosti sa dozvieme v treťom a poslednom pokračovaní nášho malého seriálu.

Liptovský Mikuláš hostil ochotníckych divadelníkov na festivale Ivana Stodolu

Dvojdnový matičný divadelný maratón

Text a foto: Peter VRLÍK

V Liptovskom Mikuláši sa 27. – 28. septembra 2019 uskutočnil už štvrtý ročník Divadelného festivalu Ivana Stodolu. Tento festival pripravuje ako hlavný organizátor Divadelný odbor MS. Nesie názov po významnom slovenskom dramatikovi Ivanovi Stodolovi (1888 – 1977), zakladateľovi slovenskej spoločenskej komédie a autorovi takých diel ako *Bačova žena*, *Marína Havranová*, *Kráľ Svätopluk*, *Náš pán minister*, *Čaj u pána senátora*, *Jožko Púčik* a jeho kariéra. Prezentujú sa na ňom najmä súbory, ktoré sú členmi Divadelného odboru MS.

Slávnostné otvorenie festivalu sa uskutočnilo v popoludňajších hodinách v piatok 27. septembra. Po celý čas podujatie moderoval podpredseda MS a riaditeľ Domu MS Marek Nemeč, ktorý privítal vzácných hostí: štátneho tajomníka Ministerstva vnútra SR Rudolfa Urbanoviča, primátora mesta Liptovský Mikuláš Jána Blcháča a predsedu DO MS Mariána Lacka. Primátor mesta vyzdvihol, že Liptovský Mikuláš sa stáva mestom nielen olympijských víťazov, ale aj mestom divadla. Mesto hostí až tri celoslovenské divadelné festivaly. Je to Belopotockého Mikuláš, festival pantomimy PAN a tretím je náš matičný festival Ivana Stodolu.

■ ŠPECIFIKÁ PODUJATIA

K prítomným sa prihovril aj predseda DO MS Marián Lacko. Zdôraznil, že tento festival má dve špecifiká. Je to festival venovaný všetkým – aj pokročilým i menej pokročilým divadlám. Divadelný odbor MS kladie dôraz na podporu dedinských ochotníckych súborov. Môže sa naň prihlásiť každý, kto prejaví záujem. Zatiaľ sa darí naplniť dva dni festivalu, ak by sa prihlásilo viacej súborov, muselo by sa prikráčať k výberu účastníkov, prípadne rozšíriť ho na viac dní. Špecifické je aj hodnotenie festivalu.

Na prvom mieste sú to samotní diváci, ktorí po skončení predstavenia môžu do „oznámkovať“ známami od 1 po 5 – ako v škole. Potom sa vypočíta priemer, a to

rácke dobrodružstvo. Ako posledným patrila scéna divadelníkom zo ŠAPO Ploštín, ktorí uviedli hru *Klamárka Ketty*. Po každom predstavení sa konal

Vzácných hostí aj početných návštevníkov festivalu privítal podpredseda Matice slovenskej a riaditeľ Domu MS v Liptovskom Mikuláši Marek NEMEČ, ktorý dvojdnové podujatie po celý čas aj moderoval a uvádzal jednotlivé kolektívne divadelníkov, ktorým, pravdaže, bolo treba aj voľačo pod zub – a dobre padol preto „divadelný guláš“.

je výsledná známka. Hodnotí aj odborná porota, ktorú tentoraz tvorili Marián Lacko, predseda poroty, členmi poroty boli herci Pavol Sedlačko a Michal Thomasy. Pracovala aj laická porota, do ktorej zasadli bývalé učiteľky Oľga Lehotská a Viera Mráziková.

Ako prvý sa na doskách, čo znamenajú svet, predstavil Divadelný súbor Katalpa z Hnúšte s hrou *Ďapákovci*. Po nich vystúpil DS Podzámčok s hrou *Zob-*

hodnotiaci seminár, kde odborná a laická porota zhodnotila výkony hercov, dramaturgiu inscenácie, ako aj scénografickú výpravu. Pre účinkujúcich sa pripravovala tiež „divadelná fazuľovica“, ktorú varili mladí matičiari Lukáš Havlík, Lukáš Konupka.

Na druhý deň rad prišiel aj na DS Havran z Rimavskej Soboty a ich hru *Hlúpy Kubo*, ktorou potešili najmä detských divákov. V popoludňajších hodi-

Štvrtý ročník Divadelného festivalu Ivana Stodolu v Liptovskom Mikuláši je prehliadkou amatérskou, ale výkony divadelných ochotníkov majú z roka na rok vyššiu úroveň scéničkej realizácie.

nách sa ako prvý predstavil DS VAMO Žilina s hrou *Moje meno mám napísané na dverách*, nasledoval DS Divosud z Rimavskej Soboty s klasickou slovenskou drámou *Matka* a napokon DS z Devianskej Huty uviedol klasickú slovenskú veselohru od Jozefa Hollého *Kubo*. Potom sa už porota radila, komu udelí zaujímavú cenu festivalu – drevorezbu portrétu Ivana Stodolu – Putovnú Cenu Ivana Stodolu od známeho mikulášskeho rezbára, predsedu dozorného výboru MO MS v Liptovskom Mikuláši Ivana Lišku.

■ CENY NAJLEPŠÍM

Tento rok porota udelila dve mimo-riadne ceny. Za ženský herecký výkon v hre *Matka* získala za postavu Matky cenu Nadežda Garayová z DS Divosud z Rimavskej Soboty. Za mužský herecký výkon si cenu odniesol Juraj Španko z DS ŠAPO Ploštín za postavu Jimmyho Scotta v hre *Klamárka Ketty*. Putovnú

cenu Ivana Stodolu si už po druhý raz odniesol DS ŠAPO Ploštín, prvý raz cenu získali na prvom ročníku tohto festivalu, a tak sa po dvoch rokoch znova dostala do ich rúk.

Tohtoročný festival sa naozaj vydaril. Svedčí o tom návštevnosť, ktorá bola na jednotlivých predstaveniach nad očakávanie organizátorov. Matica slovenská sa tu ukázala ako organizácia, ktorá podporuje slovenské ochotnícke divadlo. Práve v našich obciach toto divadlo žije. Divadelníci ktorí sa na tomto festivale predstavili, zahrli päť hier od slovenských autorov, jedna hra bola autorská od začínajúceho slovenského dramatika a len jedna jediná od zahraničného autora. Ako na záver skonštatoval predseda DO MS Marián Lacko, úroveň ochotníckeho divadla na Slovensku je stále veľmi vysoká a štvrtý ročník DF Ivana Stodolu v Liptovskom Mikuláši to presvedčivo potvrdil.

Žofia Bosniaková – Veľká kniha o žene viery a lásky

Neobyčajná kniha o neobyčajnej žene

KNIAHA TÝŽDŇA

Uhorská šľachtičná Žofia Bosniaková (1609 – 1644) mala už počas svojho krátkeho života povest' šľachtetnej, štedrej a obetavej ženy. Narodila sa v rodine protitureckého bojovníka Tomáša Bosniaka na Šurianskom hrade. V roku 1626 sa ako sedemnásťročná vydala za baróna Michala Šeréniho, ten však krátko nato zomrel. Jej druhým manželom sa stal neskorší palatín František Vešelény. Po svadbe v roku 1630 sa presťahovala do renesančného kaštieľa v Tepličke nad Váhom, kde porodila dvoch synov a rozvinula bohatú charitatívnu činnosť, spolu s manželom založila a vydržovala útulok pre chudobných, štedro podporovala miestnu farnosť. Keď v roku 1644 zomrela, pokladali ju za sväticu. Pochovaná bola na Strečnianskom hrade a smrťou sa začala písať ďalšia tajuplná kapitola jej príbehu. Jej telo ostalo zachované a v roku 1729 ho slávnostne preniesli do kostola v Tepličke nad Váhom, odkiaľ ho až v roku 2009 vyniesol a spálil psychicky narušený muž. Knižná publikácia *Žofia Bosniaková – Veľká kniha o žene viery a lásky* ponúka doteraz najúplnejší súbor informácií o neobyčajnej šľachtickej. Trinást autoriek a autorov – od teológa cez historikov až po výtvarného umelca – podrobne rozoberá hlavné rozmery života a odkazu Žofie Bosniakovovej – dobu, v ktorej žila (búrliivé storočie protitureckých bojov i protihabsburských povstaní), miesto pôsobenia (Strečniansky hrad a panstvo v 17. storočí), Žofin životný príbeh so všetkými známymi alebo rekonštruovateľnými detailmi, okolnosti jej pochovania a uchovávaní jej záhadne mumifikovaného tela, odkaz a reflexie Žofie Bosniakovovej v dejinách a umení a ďalšie súvisiace témy, akou je napríklad príbeh Žofiného zvonu alebo prípady ďalších záhadne uchovaných tiel. Obsiahla, reprezentatívne spracovaná knižná publikácia, ktorú vydala Matica slovenská v spolupráci so Žilinským samosprávnym krajom, ponúka okrem unikátnych faktov, dokumentov a ilustrácií aj zamyslenie nad pomínelosťou, nesmrteľnými hodnotami ľudského života a nad odkazom života Žofie Bosniakovovej pre každého z nás.

-sm-

MEDAILÓN

Člen divadla Astorka, v ktorom má stále angažmán, ale hráva aj inde – najmä v televízii a vo filme. Marián MIEZGA. Nemá ani päťdesiatku, aby sme ho bez výčítiek mohli zaradiť do tejto rubriky a symbolicky mu potriasť pravícou. Ak to robíme už pri štyridsiatich piatich narodeninách tak najmä preto, že bez veľkej odozvy tlaču ho za výkony na javisku trikrát už ocenil Literárny fond. S tým sa málokto „stredoveký“ herec môže pochváliť, najmä ak raz to bola hlavná cena.

Trikrát s cenou Literárneho fondu

Je absolvent herectva na Filmovej a televíznej fakulte Vysoké školy múzických umení; študoval v silnej zostave úspešných mladých mužov (Jakab, Latinák, Majeský...), vzal si za manželku milú Sabínu, majú dvoch synov a – zdá sa, že je všetko tak, ako má byť. Dabuje, jeho hlas máme v spojení najmä s hviezdou amerického filmového neba Bradom Pittom. Bol objavom sezóny 1997, ale azda najúspešnejší bol na javisku v dramatisácii Dostojevského románu *Idiot*. To treba uviesť, lebo vyniknúť v tejto úlohe nebolo jednoduché. Javisko (a starší diváci) si ešte pamätá na fascinujúci výkon Ivana Mistríka, pravda, pred päťdesiatimi rokmi, to na veci nič nemení, javiská majú dobrú pamäť. Uspieť v takejto úlohe a ešte za to získať výročnú cenu Litfondu, to stojí za uznanie.

A práce je – ako pre dobre zapísaných hercov – možno aj priveľa. V posledných rokoch je stále súčasťou niekoľkých projektov odrazu: v jolkárskej šou *S pravdou von*, v seriáli *Záhady tela* a ešte aspoň v dvoch podobných programoch, vraví, že každý projekt ho niečím oslovil, nevedel ho odmietnuť. Na druhej strane si však mimoriadne cení voľný čas. Vie ho naplniť varením, futbalom, bicyklom, skúškami s kapelou, aj s pohárom vína, ak večer nemá povinnosť. Lenže práve tých večerov je málo. Uvedomuje si, že občas treba pribrzdziť, lebo inak čas nesmierne rýchlo letí. Tychto mladých mužov však treba varovať: Ešte nevedia, ako tá rýchlosť akceleruje po päťdesiatke a potom každým rokom viac. Nechce sa to človeku veriť, ale je to tak. Nekazme však takým varovaním mladým mužom radosť z narodenín!

(jč)

HUMORESKA

Kontroly na letiskách sú fajn vec. Vyberiete sa na zájazd letecky zo Slovenska, kde nemáme Dvojčky, ale Tri veže. Tri je viac ako dve, o to väčšie riziko atentátu. Pri objednaní dáte cestovke všetky osobné údaje. Podpíšete súhlas na ich použitie. Kde všade skončia, môžete len hádať. Na letisku predložíte pas pri podávaní batožiny, potom policajtom, colníkom. Ste overení a prevarení, oskenovaní a zaznamenaní. Zatiaľ nie je potrebné potvrdenie od domového dôverníka o spoľahlivosti potenciálneho záujemcu o let, ani vyjadrenie uličného výboru strany. Aj

k tomu možno dôjde. Kým získate vyjadrenia od predstaviteľov všetkých sto päťdesiatich strán pôsobiacich na Slovensku bude po turistickej sezóne. Zatiaľ sa

straty zdravého rozumu sviatí za sklom detský prak z plastu. Klasická gumipuška. Dieťaťko, možno menom Dávid, by zobralo prak a mentolky, postavilo sa

chlapca alebo bábiku dievčatko. Aspoň čo sa výrazu tváre týka. Na oblečení a ďalších proprietach nezáleží. Nepodstatné. Aj keby lietadlo dieťaťko unieslo,

všetkých druhov stíhačiek. Rovno tridsaťdva kusov a ich cenu by Poliaci radi zjednali na štyri miliardy eurových papierikov. Či s tým súvisí zrušenie víz Poliakov do USA, nevedno. Mali sme aj my kúpiť tridsaťdva lietadiel a bol by pokoj s vízami. Ak máme miliardový deficit štátneho rozpočtu a nič sa nedeje, prežili by sme aj dvojmiliardový. Nech susedia vidia, že na to máme. Na uťahovanie opaskov sme špecialisti, jedna z našich vlád to mala rovno v programe. Takto ako trochári sme dostali len kávičku a fotku vrelých úsmevov v oválnej pracovni. A to tá pracovňa videla už iné veci, ako hovorievala Monika.

Milan ČASNOCHA MIKŠ

Čo Monika nemohla v orálnej pracovni tušiť

nepotvrdilo, že chystaný systém rodných čísel zahrnuje čipovanie pod kožu.

Na letiskách sú v akýchsi akváriách za sklom zbierky predmetov, ktoré letisková polícia odobrala cestujúcim ako nebezpečné. Plastové fľaše s vodou. Rozložením vody sa dá získať vysokovýbušný vodík. Na letisku v strede Slovenska ako memento

letuške – teta, toto je únos. Lietadlo by skončilo v Damašku. Ak by malo dosť benzínu. Inak v Nových Sadoch. Policajť, ktorý zachránil lietadlo pred únosom, by mal dostať medailu. Mamička revúceho dieťaťa upokojujúce tabletky. Dieťa bábiku. Už z toho nového druhu, kde si môže jednoduchou úpravou urobiť z neutrálnej postavičky bábiku

nič sa nedeje, budeme mať dosť veľa nových. Nakúpili sme s rezervou na prípadné padanie. Len toho roku padli v Európe dve rovnakého typu. Stihli sme nákup na poslednú chvíľu. Výrobca utlmuje výrobu ešestnástok kvôli výrobe modernejších efridsaťpäťiek. Poľsko chce kúpiť práve efridsaťpäťky. Aby sme v rámci V4 mali vzorky

Pri storočnici Vojtecha ZAMAROVSKÉHO je namieste aj návrat do minulosti Začalo sa to záplavou, blatom a párom oslov

Ján ČOMAJ – Snímky: archív redakcie

Egyptské a grécke deti sa učia vlastné dejiny aj z kníh slovenského spisovateľa literatúry faktu Vojtecha ZAMAROVSKÉHO. Jeho trinásť kníh z dejín staroveku, ktoré sú historicky presné ako dôkazmi overený dejepis, a pritom sa jedny čítajú ako román, iné majú hodnotu encyklopédie, vychádzali začiatkom druhej polovice minulého storočia a okamžite si u nás, v Česku i vo svete získali milióny priaznivcov. Po novembrovom prevrate, keď sa do popredia verejného záujmu z rozličných strán tlačili celkom iné hodnoty a záujmy, vydavateľstvo Perfekt spravilo odvážny čin – vydalo celý Zamarovského súbor diel. A múdra myšlienka (či skôr odvaha) sa vyplatila, morálne predovšetkým. Po štvrtstoročí sa zhlboka nadýchli znova a dali sa do nerovného súboja hodnôt a komercie – Zamarovského vydávajú opäť, iba počet zväzkov je o čosi menší: kratšie knihy spájajú dovedna. Stojá za pozornosť. Je to veľká, múdra, zaujímavá a vzrušujúca literatúra. To bolo treba povedať pri autorovej storočnici. A teraz sa môžeme pokojne vhlbiť do atraktívneho príbehu: Ako vzniklo meno Zamarovský. Muž, ktorý sa s takou erudíciou a vervou venoval histórii, si trochu histórie hádam zaslúži.

Jedno snečné jarné ráno v roku 1208 vyšiel uhorský kráľ Ondrej II., ktorý sa v tom čase nechával hosťiť slovenskými páni povážskych hradov, z trencianskeho hradu na vychádzku. Zima sa skončila, akoby ušal. Zubaté slnko sa menilo na vyhňu. Nijaká vojna v okolí, Tatári nás ešte neobjavili, to sa stane až o tridsať rokov. Stavovské povstania krajina ešte nepozná. Iba stromy pučia, kravy bučia a včely bzučia. A tak aj kráľov sprievod je malý, skôr na ozdobu ako na prípadnú obranu.

■ PARIPY V BAHNE

Kráľov koč ťahajú dva páry bielych koní, neboli to ešte lipicany, chov v slovinskej Lípici zavedú až o päťsto rokov, ale aj tak boli krásne. Lenže do toho bahna by skôr pasovali rakúske štajeračky alebo huculy z Muráňa, a nie takéto paripy! Lebo kolesá kočiaru práve zapadli do blata. Koníky kŕkali, erdzali, chvostmi sa bránili pohoničovmu biču, ale koč z bahna dostať nevládali. Rytiersky sprievod spanikáril. Všeličo ich v prípravke učili, ale vyťahnúť koč z odporného vázkeho bahna nevedeli, na to sa pozabudlo. A kočiar s panovníkom sa ponáral čoraz hlbšie až po zlato ozdobené osi. Vtedy sa na obzore objavila kára s dvoma oslíkmi a drie-majúcim chlapom na kozlíku. Známa figurka z blízkej osady. Statný germánsky prisťahovalec, otec v okolí známych chalanov Benu, Pepryla, Cepka a Hostynu, čo po doline naháňali dievky. Určite to bol on, lebo o ňom je z tých čias dôveryhodný a presný písomný záznam v archíve Ústrednej knižnice Maďarskej akadémie vied, veď kde inde by mal byť! Už z diaľky počul krik. Najprv naň nedbal, chytali ho driemoty a oslepovalo slnko, tak radšej privieral oči. Lebo oslíky cesty poznali aj bez neho. Ako vravím, prisťahovalec z Nemecka, ale pôvodom Ír, zatáral sa sem pred rokmi, s miestnou Slovenkou splodil tých štyroch junákov, našťastie ani jeden z nich nebol taký pehavý ako otec. Výkriky ho prebrali z driemoty. Na roli pri Váhu sa mrvia akési čudné kone, akoby ňom nemali! Po bruchá v blate! Z koča vykukala spoza čipiek čias hlava –

Otec Vojtecha ZAMAROVSKÉHO (sedí vľavo) bol vyučený kominár a tomuto remeslu zostal verný po celý život. Dbal však na to, aby jeho potomstvo dostalo v súlade s rodinnou tradíciou dobré vzdelanie a uplatnilo sa v živote. Budúci spisovateľ stojí vľavo.

a hrdzavý chlap s úžasom zistil, že má na hlavu korunu!

■ KRÁĽOVSKÁ ODMENA

Nelenil. Vedel, čo si počať, ak si chce zarobiť. Odrotal lano, čo mu viselo pri ruke, jednu rebrinu hodil do blata a zoskočil na ňu, druhou a dnom káry vytvoril akýsi chodník smerom ku koču a s oslíkmi a lanom prešiel po ňom ku koču. Zapriahol svojich somárov a tou istou cestou ťahal nimi paripy a koč z najväčšieho blata. Do večera takto vyťahol z blata kone aj s ich unaveným jazdcem.

Keď zabrzgný a ťahaný chlap povytáhal všetky na pevnejšiu zem, pohľadal najprv somárov, aj keď mu pán vysokosvietený už druhýkrát podával ruku. „Zachránil si mi život, dobre sa ti odvdáčim,“ vraví a smeje sa od radosti. Aj hrdzavý sa konečne usmieva, doteraz nebolo kedy, aj keď situácia bola na posmech. V duchu ráta, koľko medených mu pán asi nasype, ale ten akosi po mešči nesiahal. Iba zakýval rukou a už aj k nemu dobehol akýsi kuliľaj.

„Píš,“ povedal milost'pán. „Litterae armales!“

Pisár prekvapene zdvihol hlavu. Tento ufúňaný sedliáčisko má dostať listinu o udelení šľachtictva? A načo mu to bez grošov bude? Ten by radšej vzal dve zlatky! Lebo litterae armales znamenalo len prázdne gesto – povýšili vás na zemana, ba aj na grófa, ale bez zeme a peňazí.

Asi to kráľ – lebo bol to sám kráľ! – v pisárovej tvári postrehol. „Nie, počkaj! Cumdonatio. Píš: Ja, Ondrej II., z Božej milosti kráľ Uhorska, dávam do slobodného užívania polia, lesy a vody pri Váhu... Vymenuj potom, pisár, ako sa tieto miesta volajú, slobodnému páňovi zo Somároviec, lebo oteraz sa tak bude volať jeho sídlo, a ustanovujem ho do šľachtického stavu, na znak čoho bude mať jeho rod a obec svoj znak – erb so somármi.“

■ MOTANICA MENA

Tak sa z osady pri Trenčíne stali Somárovce. Erb si zachovali dodnes. Meno si však zmenili v prvej novej chvíli. Nechceli byť celé stáročia na posmech. Tá prvá možná chvíľa prišla asi o dvesto rokov. Transkripcie názvu boli totiž vždy iné, podľa toho, aký jazyk platil v úradoch – latinčina, nem-

čina, maďarčina... Najjednoduchšie to bolo zmeniť z maďarského prepisu. Somár sa po maďarsky volá szamár. Vynechajte prvé „s“ a máte – Zamár. Zamarovce. Páni zo Zamaroviec. Aké ľahké!

Dejiny sú však obyčajne trochu zložitejšie ako logika, a tak sa názov sídla našich zemanov menil na ne- uverenie. V roku 1208 sa osada volala Somar. V čase Bela IV. od roku 1241 Zamar. V roku 1381 Zamarocz. Potom istý čas Zamarowcz, tak to stojí na listine z roka 1471. V roku 1773 dostala dedina názov zhodný s dnešným – Zamarovce. Lenže slovenský rodofubi hneď po vzniku Česko-Slovenska začali názov písať etymologicky správne: Somárovce. To, pravdaže, pobúrilo miestnych obyvateľov. A tak od roka 1927 pred obcou i za obcou je tabuľa: ZAMAROVCE. Podobne sa vyvíjal aj prepis mena miestneho šľachtického rodu.

■ VOJTECH JE BELO

Ani sa nečudujme, že Vojtech Zamarovský dostal meno podľa kráľa Bela – Belo, po maďarsky Béla je Vojtech. Jeho predkovia boli u panovníkov dobre zapísaní, akoby sa páni kráľi nádejali, že ak by sa im na Považí čosi prihodilo, rod zo Somároviec pomôže. Už v roku 1400 bol členom trencianskeho zastupiteľstva Juraj zo Somároviec; Oswald, ktorý sa písal Somarovský, bol trencianskym richtárom po roku 1461, po ňom jeho mladší brat Bartolomej a do treťice o dvesto rokov neskôr viedol trenciansku radnicu Juraj Somárovský. Na svoj írsko-nemecký pôvod dávno zabudli, slovenské dievky a babice sa o to po celý čas usilovne starali. Najprv sa tí Teutóni asimilovali a potom sa už hrdo hlásili k slovenskému národu. Iba pár z nich si pre kariéru písal meno v podobe Zamaróci, ale podľa písomností, ktoré sa zachovali, po maďarsky poriadne nevedeli – samá chyba! Rozvetvená rodina sa rozliezla široko-ďaleko. Meno Somárovský aj Zamarovský nachádzame v kronikách a matrikách Žiliny, Senice, Drietomy, Klobošíc, Záblatia, Dvorca, Ľuboreče, Chochoľnej, Bratislavy, Pešti...

Vojtech ZAMAROVSKÝ je celosvetovo známy slovenský autor literatúry faktu, ktorého preslávili najmä diela o gréckej antike a egyptských dejinách.

Jozef (1747 – 1824) bol kráľovský prokurátor. Florián (1788 – 1863) vyšší sudca Trencianskej stolice, Štefan (1819 – 1892) vyštudoval filozofiu v Bratislave a právo v Pešti v revolučnom roku 1848 bojoval v radoch slovenských dobrovoľníkov na Myjave...

Rod dbal na vzdelanie, v ich kaštieli v Zamarovciach bola knižnica v najväčšej sále a knihy v sklenených vitrínach okolo troch stien, v strede stál stolík s Bibliou, v jednom rohu klavír, v druhom veľký pracovný stôl...

Otec nášho jubilanta Vojtecha Zamarovského však nebol vzdelanec. Vyučil sa za kominára a tomuto remeslu zostal verný po celý život. Po prvej svetovej vojne sa ako dvadsať-päťročný zaľúbil do Margity Hrabovskej, dievčiny z trencianskej krajčirskej rodiny. V nedeľu 5. októbra 1919 prišlo na svet ich prvorozené dieťa – syn Vojtech.

Odmala veľa čítal. Poloha na bruchu, brada medzi päťkami, ruky opreté o lakte. Od desiatich rokov sa učil cudzie jazyky. Rád chodil k Váhu, na Sihot, plávať i veslovať. A do lesov nad Trenčínom. Inovca a Strážovské vrchy. Malá a Veľká Fatra. Potom sa k jazykom, čítaniu, plávaniu a túram pridali lyže a letecké modelárstvo. Počas gymnaziálnych rokov zostrojil asi šesťdesiat leteckých modelov – klzáky, delta krídla, aj modely s motorčekom. Šestnásťročný absolvoval plachtársky výcvik na klzákoch, o dva roky na vetroňoch. V roku 1938 maturoval. S budúcom českým spisovateľom A. P. Borovičkom, ktorý o pár mesiacov musel s rodinou opustiť Slovensko. A on zas štúdiom na Vysokej škole obchodnej v Prahe. S Miroslavom Zikmundom, budúcim svetoznámym cestovateľom. V roku 1939 začal študovať právo v Bratislave. V roku 1943 nastúpil do svojho prvého zamestnania v Slovenskej národnej banke. A potom ho už osud zaviedol na ďaleké cesty, do hĺb minulosti a k literatúre mimoriadnych hodnôt.

Pred desiatimi rokmi Slovensko prvý raz do finále svetového futbalu Nezabúdajme na mužov, čo to vybojovali

Práve je to desať rokov. Skončili sa tvrdé futbalové kvalifikačné boje o miesto vo vyraďovacích skupinách – zápasilo neuveriteľných dvestoštyri mužstiev zo všetkých piatich kontinentov. Európske mužstvá súťažili o postup v deviatich skupinách – ôsmich šesťčlenných a jednej päťčlenných. Teda len z Európy sa na majstrovstvá sveta 2010 v Juhoafrickej únii usilovali dostať päťdesiattri mužstiev! O víťazovi každej skupiny rozhodovali body, pri zhode bodov gólový rozdiel, pri jeho zhode počet strelených gólov, potom počet disciplinárnych priestupkov, a ak by do absurdnosti bolo všetko rovnaké, potom rozhodol žreb. Nebolo treba.

Jasne sme vyhrali našu skupinu. A prvý raz ako Slovenská republika sme postúpili do finálového turnaja. Istotne, pred mnohými rokmi sme

dokázali aj viac, slovenskí futbalisti boli rozhodujúcou silou, povedzme na MS 1962 – a to sme prehrali až vo finále. Iba značka bola iná. ČSR. A zástava.

Skupina nebola ľahká. Všetci si spomeňte: Slovinsko, Česko, Severné Írsko, Poľsko, San Marino a Slovenská republika. Hrať sa začalo v Bratislave. Vyhrali sme nad Severným Írskom 2:1. Nešla nám karta so Slovincami – u nich sme prehrali 2:1, doma dokonca 0:2, vyhrali sme si to víťazstvami na cudzích ihriskách – v San Marine, Česku, Severnom Írsku a aj v poslednom zápase, ktorý sa hral v Poľsku. Najviac gólov v skupinovom boji za nás strelil Stanislav Šesták – šesť, po dva Marek Hamšík, Marek Čech, Martin Jakubko a Ján Kozák ml., dnešný tréner Slovana. Ako víťaz skupiny sme tej jesene pred

desiatimi rokmi postúpili – prvý raz pod egidou Slovenskej republiky, prvý raz pod našou štátnou zástavou, prvý

raz ako slobodní medzi rovnými do finálového turnaja majstrovstiev sveta vo futbale. Šampionát bol ďalší rok, teda v roku 2010 na desiatich štadiónoch Juhoafrickej únie. Finalistami sa stali: Alžírsko, Anglicko, Argentína, Austrália, Brazília, Čile, Dánsko, Francúzsko, Ghana, Holandsko, Japonsko, Južná Afrika, Kórejská republika, Kamerun, Kórejská ľudovodemokratická republika, Mexiko, Nemecko, Nigéria, Nový Zéland, Paraguaj, Pobrežie Slonoviny, Portugalsko, Slovensko, Slovinsko (v našej skupine bolo síce druhé, ale vyhralo baráž), Spojené štáty americké, Srbsko, Španielsko, Švajčiarsko, Taliansko, Uruguaj.

Pre zaujímavosť (a osvieženie pamäti) pripomeňme, že o víťaza turnaja hrali Holandsko so Španielskom. V riadnom hracom čase sa zápas skončil 0:0. Rozhodlo predĺženie.

V sto šesnásť minúte padol jediný gól zápasu a Španielsko sa stalo majstrom sveta. Povedzme ešte, že to bol tvrdý zápas. O tom svedčí aj počet strel: žlté karty vyťahoval rozhodca štrnásťkrát, raz dokonca červenú. Toto skromné pripomenutie desiateho výročia vstupu Slovenska na najvyššiu svetovú futbalovú scénu redakcia zaradila do rubriky Osobnosti Slovenska. Patrí sa nám teda vymenovať chalanov, ktorí sa o to zaslúžili! Tu je ich tablo bez vopred zvoleného poriadku, najmä nie podľa abecedy: Štefan Senecký, Martin Škrtel, Martin Petráš, Peter Pekarík, Ján Ďurica, Miroslav Karhan, Ján Kozák ml., Marek Sapara, Marek Hamšík, Róbert Vittek, Martin Jakubko, Radoslav Zábavník, Marek Mintál, Dušan Švento, Filip Hološko, Zdeno Štrba, Ľuboš Kameňár, Roman Kratochvíl, Marek Čech, Matej Kračák, Balázs Borbély, Stanislav Šesták, Erich Jendrišek, Branislav Obžera, Ján Mucha, Miroslav Stoch, Kornel Saláta, Ján Novák, Kamil Kopúnek, Vladimír Weiss ml., trénerom bol Vladimír Weiss.

(jč)

Jesenné dni poskytujú dosť príležitostí na návraty k zaujímavým podujatiam

Sklabinské hradné slávnosti 2019

Text a foto: Ľubomír ŽILA

Pri príležitosti dvadsiateho výročia vzniku občianskeho združenia Donjon uskutočnili sa pod hradom Sklabiňa hradné slávnosti s pútavým programom, na ktorom sa zúčastnili stovky návštevníkov. Vládla príjemná rodinná atmosféra a účastníci sa popri kultúrnom zážitku mohli niečo nové dozvedieť aj z histórie hradu.

Sklabinské hradné slávnosti patrili svojim koloritom a atmosférou k tým podujatiam, ku ktorým sa budú spomienkami a zážitkami vracat organizátori, ale najmä návštevníci.

Krátko popoludní sa z predhradia ozvali delové salvy a začala sa sprítomňovať atmosféra dávno zašlých čias. To Fringia – Spoločnosť pre obnovu a rekonštrukciu historických bojových umení a tancov, postupne predstavila návštevníkom Daniela Révaya v inscenácii Temná história rodu, Imricha Révaya v inscenácii Kuruci prichádzajú a Imricha Thökölyho v inscenácii Sen o korune. Diváci so zaujímavým sledovaním nielen herecké scény, ale aj streleckú prezentáciu, ukážky šermu a stredovekých zbraní. Zaujímavé boli aj komentované prehliadky hradu. Po jeho ruinách sprevádzal záujemcov dlhoročný predseda OZ Donjon Michal Svateník, ktorý podrobne a s nadšením rozprával o bohatej histórii hradu. Rovnako zas priestormi múzea hradu Sklabiňa návštevníkov previedol historik zo šurianskeho múzea RNDr. Miroslav Eliáš. Atmosféru podujatia dotváral remeselný trh v predhradí, kde sa návštevníci mohli aj občerstviť, zúčastniť sa na škole tanca a organizátori nezabudli ani na tých najmenších, ktorí sa mohli previezť sa na koni. O dobrú náladu sa starala Gajdošská ľudová hudba Dulická pastier.

Štrnásť Horehronské slávnosti zborového spevu Brezno žilo zborovým spevom

Daniel RAKYTA – Foto: Stanislav SPÁČ

Počas prvého októbrového víkend sa v Brezne uskutočnili štrnásť Horehronské slávnosti zborového spevu, na ktorých sa zúčastnilo dvanásť domácich i zahraničných speváckych zborov. Festival organizácie zabezpečili mesto Brezno, Spevácky zbor mesta Brezno, Hudobný odbor Matice slovenskej v Martine a Miestny odbor Matice slovenskej v Brezne s finančnou podporou mesta Brezno a Banskobystrického samosprávneho kraja. Záštitu nad podujatím prevzal primátor Brezno Tomáš Abel.

Chránovú, svetskú časť festivalu a galakonzert moderovali Veronika Cerovská a Marián Jančovič. V synagóge sa predstavili domáci Spevácky zbor mesta Brezno, spevokol Lipka pri MO MS vo Valaskej, deťský spevácky zbor Úsmev pri ZUŠ Brezno,

Dvanásť speváckych zborov z domova i zo zahraničia sa predstavilo na XIV. ročníku Horehronských slávností zborového spevu v Brezne, a ako dokumentuje aj snímka, atmosféra na tomto podujatí je mimoriadne srdečná a prajná.

chránový zbor Juventus Brezno a spevácky zbor Quirin z Revúcej. V rímskokatolíckom kostole sakrálneho koncertu účinkovali Cantus Carponensis z Krupiny, Pěvecké združenie pražských učiteliek z Prahy, Ars Vocalis z Banskej Bystrice, Bel canto a Collegium vocale z Olomouca a Singfonia zo španielskej Barcelony. Na galakonzerte v mestskom dome kultúry spievali Pěvecké združenie pražských učiteliek z Prahy, mládežnícky zbor Bel canto a Collegium vocale z Olomouca a Singfonia z Barcelony. Posledný deň festivalu Pěvecké združenie pražských učiteliek účinkovalo na službách Božích v artikulárnom evanjelickom kostole v Hronseku, ktorý je zapísaný do Zoznamu svetového kultúrneho a prírodného dedičstva UNESCO.

Účastníci slávnosti sa stretli tiež na spoločenskom večeri v priestoroch mestského domu kultúry. Zástupcov speváckych zborov v obradnej miestnosti mestského úradu prijal aj viceprimátor mesta Brezno Ján Králik, ktorý vo svojom príhovore vyzdvihol vysokú úroveň podujatia, ktoré je neodmysliteľnou súčasťou regiónu.

MATICNÉ DEPEŠE

Za obe v Černovej

Vo farskom Kostole Návštevy Panny Márie v Hrachovišti, okres Nové Mesto nad Váhom, sa v pamätný Deň černojskej tragédie 27. októbra 2019 o 10.30 hod. uskutoční svätá omša so spomienkou na obe Černojskej tragédie, ktorú bude celebrowať miestny duchovný. Organizátormi podujatia sú DEDIČSTVO OTCOV, o. z., Spoločnosť Andreja Hlinku a Miestny odbor Matice slovenskej Nové Mesto nad Váhom. Obete Černojskej tragédie si v tento deň pripomenú aj v Bratislave o 17. hod. v Parku Andreja Hlinku pri pomníku Andreja Hlinku modlitbou a položením kvetov.

Slávia 2019

V Ruskom centre vedy a kultúry v Bratislave sa uskutočnil 2. ročník Medzinárodnej konferencie SLÁVIA 2019 – Inovatívne prístupy k organizovaniu vzdelávacej činnosti v osvojovaní slovenských jazykov a kultúr v teórii a metodike vyučovania v Slovenskej republike, v Ruskej federácii a v iných krajinách, ktorú organizovala Súkromná základná škola s vyučovacím jazykom slovenským a ruským, Odbor slovenských štúdií Matice slovenskej a Ruské centrum vedy a kultúry v Bratislave.

Maliarovi svedomia

Rozhlas a televízia Slovenska, Matica slovenská a ART Galéria Schürger Tvrdošín pripravili v útorok tohto týždňa nevšednú multimediálnu prezentáciu tvorby k storočnici Vincenta Hložníka – maliara svedomia – k jeho storočnici v priestoroch Slovenského rozhlasu na Mýtnej ulici a druhú časť expozície pod názvom Svedectvo ľudskej existencie uviedli o dve hodiny neskôr v Kostole Klarisiek v Bratislave. Odbornú spoluprácu na projekte mal dôverný znalec umelcovho diela a tvorby prof. Ľudovít Petránky, DrSc. Výstavu uviedol jeho syn, uznávaný kurátor PhDr. Ľudovít Petránky, moderoval a hudobný sprievod zabezpečil Peter Jankú.

Dialógy pod lampou

Na pätnástom ročníku literárnej súťaže Jurinova jeseň v Kysuckej knižnici v Čadci uviedli na Literárnom galavečere Zlatú kysuckú knihu Pavla Hrtusa Jurinus s ilustráciami Ondreja Zimku, vydanú k storočnici narodenia tohto slovenského spisovateľa, ktorý väčšinu života prežil v austrálskom exile. Na podujatí účinkovali slovenskí herci a moderátori Hilda Michalíková, Gabriela Tomajková a Jozef Šimonovič.

Udelili ceny Daniela Rapanta

Cena Daniela Rapanta, ktorú od roku 1997 udeľuje Historický odbor MS, má na tento rok dve laureátky – historičky Alenu Bartlovú a Evu Frimmovú. Ako uviedol predseda HO MS Róbert Letz, obe ocenené v tomto roku oslavujú významné životné jubileá, cenu si však prevzali najmä za prínos vo vedeckej tvorbe. A. Bartlová sa venovala výskumu politického systému a hospodárskych dejín Slovenska a E. Frimmová kultúre renesancie a humanizmu.

MATICA SLOVENSKÁ
VÁS SRDEČNE POZÝVA

NA SLÁVNOSTNÉ ODHALENIE
PAMÄTNEJ TABULE

JUDr. Matúšovi DULOVI,

národovcovi, politikovi, advokátovi,
predsedovi Slovenskej národnej rady
(1918 – 1919)
a Matice slovenskej
(1919 – 1926)

30. októbra 2019 (streda)
o 11.00 hod. na Dulovom námestí
v Bratislave-Ružinov

OČAMI MATIČIARA

Komisiu pre program a vedu MS kreoval výbor Matice slovenskej 2. decembra 2017. Fungovala ako kolektívny orgán a ako jej predseda som sa usiloval pôsobiť v nej organizačne a metodicky. V komisii bolo sedem členov, pričom nie všetci boli členovia výboru MS, ale všetkým im za ich činnosť uznanie patrí vďaka. Počas rokovania sme vždy pracovali s viacerými alternatívnymi návrhmi a možnosťami tak, aby sme dospeli ku konsenzu.

Z pôdy Komisie pre program a vedu

Len čo ma zvolili do funkcie predsedu tejto komisie, zvolal som rokovanie jej členov, a takýchto pracovných stretnutí bolo viac. Prostredníctvom Členského ústredia MS a jeho riaditeľa M. Fejka som dvakrát oslovil všetky oblastné strediská Matice slovenskej, aby email s podnetmi zaslali krajským, oblastným a okresným radám a MO MS v ich pôsobnosti. Publikoval som v tom istom zmysle článok v SNN a ešte raz som pre SNN poskytol rozhovor, aby sa o tejto možnosti dozvedeli všetky matičné subjekty. Všetky návrhy, pripomienky a podnety, ktoré mi takto doručili, som zaslal všetkým členom komisie na pripomienkovanie a následne boli predmetom rokovania. Zo všetkých bol spracovaný záverečný materiál, za čo patrí vďaka členovi komisie doc. PaedDr. P. Pareničkovi, CSc., ktorý „dopracoval“ vedecký tajomník MS Dr. P. Mičianik a predseda MS Dr. Marián Gešper, záverečné korektúry doc. Július Lomenčík a ten bol predložený na výbor MS, kde bol na dvoch rokovaníach tohto najvyššieho matičného orgánu medzi valnými zhromaždeniami prerokovaný a schválený ako odporúčanie na rokovanie snemu MS.

Dakujem všetkým matičiarom a matičným odborom za pripomienky, ktoré poslúžili na prípravu spomínaného dokumentu, boli doň zapracované alebo sa na ne pri jeho tvorbe prihliadli. Pri práci sme použili ako podklad aj Stratégu MS, ktorú pripravovala, prerokovávala a podieľala sa na nej MS ako celok, a to na základe podkladov viacerých matičných miestnych, záujmových a vedeckých odborov a jej konečné spracovanie bolo na úrovni vtedajšieho Viedného ústredia MS, vedeckého tajomníka. Predovšetkým je potrebné poďakovať sa za čas a energiu matičiarom, matičným odborom, ale i funkcionárom, všetkým, ktorí venovali spracovaniu pripomienok, návrhov, doplnení, myšlienok a poznámok ku Programu MS svoj čas a energiu.

Viliam KOMORA,
tajomník MS a predseda
Komisie pre program a vedu MS

Do Janíkoviec prišli folkloristi z okresov Šaľa, Nové Zámky aj hostia z Osijeku

Dva dni vydarených matičných slávností

Text a foto: Veronika BILICOVÁ

V tomto roku vstúpili janíkovskí matičiari do druhej dekády svojich folklórnych a národných slávností s pripomenutím dvadsiatich piatich rokov od prvých snáh o založenie matičného odboru. O tom, že nie je jednoduché organizovať jedno podujatie nepretržite už jedenásť rokov po sebe a pritom dosahovať jeho stúpajúcu kvalitu, ubezpečila prítomných vo svojom príhovore poslankyňa NR SR a podpredsedníčka NSK Eva Antoňová. Zároveň vyzdvihla aktivity Miestneho odboru Matice slovenskej v Janíkovciach pod vedením predsedníčky Oľgy Haringovej. Poďakovanie za matičnú činnosť vyjadril všetkým matičiarom a predsedníčke aj krajský predseda MS za Nitriansky kraj Ľubomír Kleštinec, ktorý podujatie navštívil aj ako vedúci odboru kultúry NSK.

Organizátori Janíkovských matičných slávností rozšírili tento rok zoznam účinkujúcich a prezentáciu folklóru aj o súbory mimo okresu Nitra, a to Šaľu a Nové Zámky. Najviac však prekvapil príchod vzácných hostí z Chorvátskej republiky z Osijeku, ktorí svoje tohtoročné zahraničné turné konajú práve na Slovensku. Preto jeden z najväčších potleskov patril na podujatí práve mládežníckemu a dospelému folklórnemu súboru Matice slovenskej Osijek. Naši krajanovia okrem iného predviedli aj choreografiu dražovskej folklórnej skupiny Tradícia, ktorá bola výsledkom minuloročnej tvorivej tanečnej dielne. Spolu s členmi Matice slovenskej Osijek účinkovali aj študenti hry na tamburínu z Baterek Tamburitza School v Osijeku.

Pódium v Janíkovciach patrilo spočiatku tým najmenším. V úvode sa predstavili škôlkari z miestnej MŠ, po ktorých nasledovalo vystúpenie detského folklórneho súboru Fatranček. Najmladšia časť folklórnej skupiny Sečár z obce Močenok uviedla formou detských hier azda najširšie zostavené pásmo s presahom regiónu. Domáci potešili aj spevy skupiny Janíkovská studnička. Na podujatí nechýbala obľúbená živelná folklórna skupina Tradícia. Popri skupine Sečár sa ako nový hosť matičných slávností predstavil aj folklórny súbor Lóťanská dolina z Veľkých Loviec. Slávnosťami hovoreným slovom

Matičiari v Janíkovciach pri Nitre organizujú folklórne slávnosti už jedenásť rokov a tie tohtoročné mali aj ďalšiu pridanú hodnotu – tamojší MO MS si pripomínal dvadsiate piate výročie pôsobnosti.

sprevádzal podpredseda MO MS Janíkovce Pavol Halák.

Janíkovské matičné slávnosti sú dvojdným podujatím. Deň pred folklórnou časťou matičiari zorganizovali športový deň v rôznych disciplínach s obľúbeným stolnotením turnajom. Sobotné popoludie patrilo aj histórii a sprevádzaniu hostí z Osijeku na Nitrianskom hrade s vyvrcholením priateľského družobného večera. Podľa mienky poslancu MZ v Nitre Štefana Štefeka najsilnejším momentom slávností bola nedefná svätá omša, na ktorej Slováci z Osijeku

v barokovom Kostole sv. Petra a Pavla v Janíkovciach spievali pieseň Paradise girl, Queen of Croats, čo vyvolalo potešenie mnohých prítomných veriacich.

Podujatie sa uskutočnilo s finančnou podporou mesta Nitra, Matice slovenskej, Inštitútu vzdelávania Matice slovenskej a Domu Matice slovenskej v Nitre. Osobitné poďakovanie patrí dlhoročným podporovateľom a sponzorom matičnej zahraničnej spolupráce – poslancovi MZ Štefanovi Štefekovi a riaditeľovi Spojenej školy Slančíkovej 2 v Nitre Jaroslavovi Mačekovi.

Pred 87 rokmi si v zhode a v záujme národa podali ruky Hlinka s Rázusom

Pripomenuli si Zvolenský manifest

Text a foto: Ondrej BARANEC

Vo Zvolene sa 16. októbra uskutočnila spomienková akcia na osemdesiate siedme výročie Zvolenského manifestu. Cieľom stretnutia Andreja Hlinku a Martina Rázusa bolo oznámiť svetu, že pod Tatrami žije národ, ktorému sa upiera právo vysloviť pravdu o ňom samom, pravdu o tom, že je svojbytným a samostatným národom, že tvorí národnú osobitosť a že má podľa prirodzeného práva nárok na vlastný štát.

Predstavitelia národného pohybu, slovenských politických zoskupení a oboch hlavných konfesií stretnutím mienili aj to, že našou povinnosťou je pripomínať si a uctievať, ale najmä pokračovať vo veľkých činoch našich národných činiteľov a našich predkov, o čo sa matičiari každodenne usilujú. Tento odkaz a pamiatku na ideovú a ekumenickú zrodu predstaviteľov slovenského národa si pripomenuli a uctili predstavitelia SNS, prvý podpredseda Matice slovenskej

Pamätník Zvolenskému manifestu s portrétmi Andreja Hlinku a Martina Rázusa

Marek Hanuska, predseda MO MS vo Zvolene Branislav Husár a predstavitelia mesta v jeho samospráve. Akt spomienky s kladením vencov k pamätníku tejto udalosti umocnili Zvolenský spevokol a spevokol Evanjelického bilingválneho gymnázia v Banskej Bystrici zaspievaním štátnej hymny aj hymny Matice slovenskej, prednesom blického žalmu. Na záver zaznela pieseň Aká si mi krásna, ktorú na text Petra Dobroslava Bellu Horala skomponoval Eugen Suchoň.

ČITATEĽSKÁ SÚŤAŽ

V SNN č. 41/2019 sme vám položili otázku, ako sa nazýva práve uvádzaný muzikál na Novej scéne v Bratislave. Správne ste mali odpovedať, že sa nazýva Bedári, autorom literárnej predlohy je Victor Hugo a hlavný hrdina je bývalý galejník Jean Valjean. Spomedzi správnych odpovedí sme vyžrebovali týchto výhercov: Helena Putrová, Bratislava; Michal Budaj, Košice; Alena Hufková, Žiar nad Hronom.

• Aj v tomto čísle pokračuje trojdielny cyklus rozprávání Jána Čomaja o slovenských drotároch. Napište nám meno jedného z najslávnejších drotárov, ktorý získal Grand premio na svetovej výstave EXPO v Ríme roku 1911 aj na ďalších podobných fórach.

Svoje odpovede posielajte na redakčné kontakty našej administrátorky Lubici Rišiaňovej do konca októbra t. r.

(se)

PRIPOMÍNANIE SI

26. októbra
– pred dvesto piatimi rokmi navštívil Bratislavu ruský cár Alexander I. (1814); bol druhým ruským cárom, čo navštívil Bratislavu, prvým bol Peter Veľký 18. až 20. júna 1698 a zaujímala ho najmä stavba riečnych lodí

– stopäťdesiatpäť rokov, čo sa stal slovenský národovec vysokým činiteľom štátnej správy – Ján Francisci nastúpil v roku 1864 za župana Liptovskej stolice – ten istý deň sa otvorila vtedy najmodernejšia nemocnica v Uhorsku: Krajinská nemocnica v bratislavskej štvrti Blumentál – najstaršie objekty Univerzitnej nemocnice na Mickiewiczovej ulici; mala dvestopäťdesiat lôžok, v Uhorsku nevidané vybavenie a za prvý rok existencie liečila vyše dvetisíc pacientov

– pred osemdesiatimi rokmi Dr. Jozefa Tisa zvolil Slovenský snem za prezidenta Slovenskej republiky (1939)

– náš donedávna najlepší vzpierač Martin Tešovič (v dvojboji vzoprel 412,5 kg) má štyridsaťpäť rokov

27. októbra
– deväťdesiatpäť rokov od narodenia jazykovedca prof. Šimona Ondruša (1924 – 2011), dlhoročného prednášateľa jazykovedy a fonetiky na Filozofickej fakulte UK, potom profesora, predsedu akademického senátu na Univerzite Cyrila a Metoda v Trnave; jeho jazykovedný výskum bol veľkým pomocníkom pri skúmaní dávnej slovenskej minulosti pod Karpatským oblúkom a v Panónii

– voľba do Národného zhromaždenia ČSR na Slovensku pred deväťdesiatimi rokmi (1929): Hlinkova slovenská ľudová strana získala dvadsaťosem percent, agrárna strana deväťnásť a komunisti desať a pol percenta hlasov

– pred sedemdesiatimi piatimi rokmi (1944) padla Banská Bystrica; povstalci začali presun do hôr

28. októbra
– v roku 1918 plénum Národného výboru v Prahe schválilo vznik Republiky Česko-Slovensko – sedemdesiatpäť rokov, čo Nemci podpálili obec Smrečany (1944); do tla zhorelo päťdesiatdva domov, v nich sa upálilo desať zväčša starších občanov

– pred sedemdesiatimi rokmi (1949) sa dokončila stavba Trate mládeže z Hronskej Dúbravy do Banskej Štiavnice

– herec Marián Labuda by mal sedemdesiatpäť rokov (1944 – 2018)

29. októbra
– dvadsiate piate výročie svätorečenia kniežata Rastislava pravoslávnu cirkvou (1994)

– pred sedemdesiatimi piatimi rokmi Nemci vypáli obec Mladoňovce pri Púchove (1944), pri požiari zahynulo šesťnásť ľudí

30. októbra
– stopäťdesiat rokov od založenia gymnázia v Kláštore pod Znievom (1869)

– pred šesťdesiatimi piatimi rokmi umrel cirkevný historik Jozef Špirko (1896 – 1954)

1. novembra
– stodevätidesiat rokov, čo na Slovensku otvorili prvú verejnú knižnicu; založil ju Gašpar Fejérpataky-Belopotocký v Liptovskom Svätom Mikuláši v roku 1829

– pred sto rokmi sa narodil dlhoročný riaditeľ a zbormajster Lúčnice Štefan Klimo (1919 – 2000)

(jč)

vydavatel.sk

SLOVAKIA ONLINE

.tasr.